

Fakultet veterinarske medicine
Univerzitet u Beogradu

Katedra za higijenu i tehnologiju namirnica animalnog porekla

HIGIJENA I TEHNOLOGIJA MLEKA

Dr Snežana Bulajić, redovni profesor

Dr Radoslava Savić Radovanović, vanredni profesor

Dr Tijana Ledina- docent

Dr Jasna Đorđević - asistent

Način polaganja ispita i vrednovanje predispitnih aktivnosti

Predispitne obaveze	Poena	Završni ispit	
Aktivnosti u toku predavanja	20	Test	-
Praktična nastava	-	Praktični ispit	20
Kolokvijum	30	Usmeni ispit	30
Seminar–i	-		
Datum–i polaganja kolokvijuma	U dogovoru sa studentima	Datum polaganja ispita	Termini polaganja ispita su objavljeni na sajtu Fakulteta.

Katić Vera, Bulajić Snežana: Higijena i tehnologija mleka, Centar za izdavačku delatnost i promet učila Fakulteta veterinarske medicine, 2018.

Katić Vera: Praktikum iz Higijene mleka, VKS, Beograd, 2007

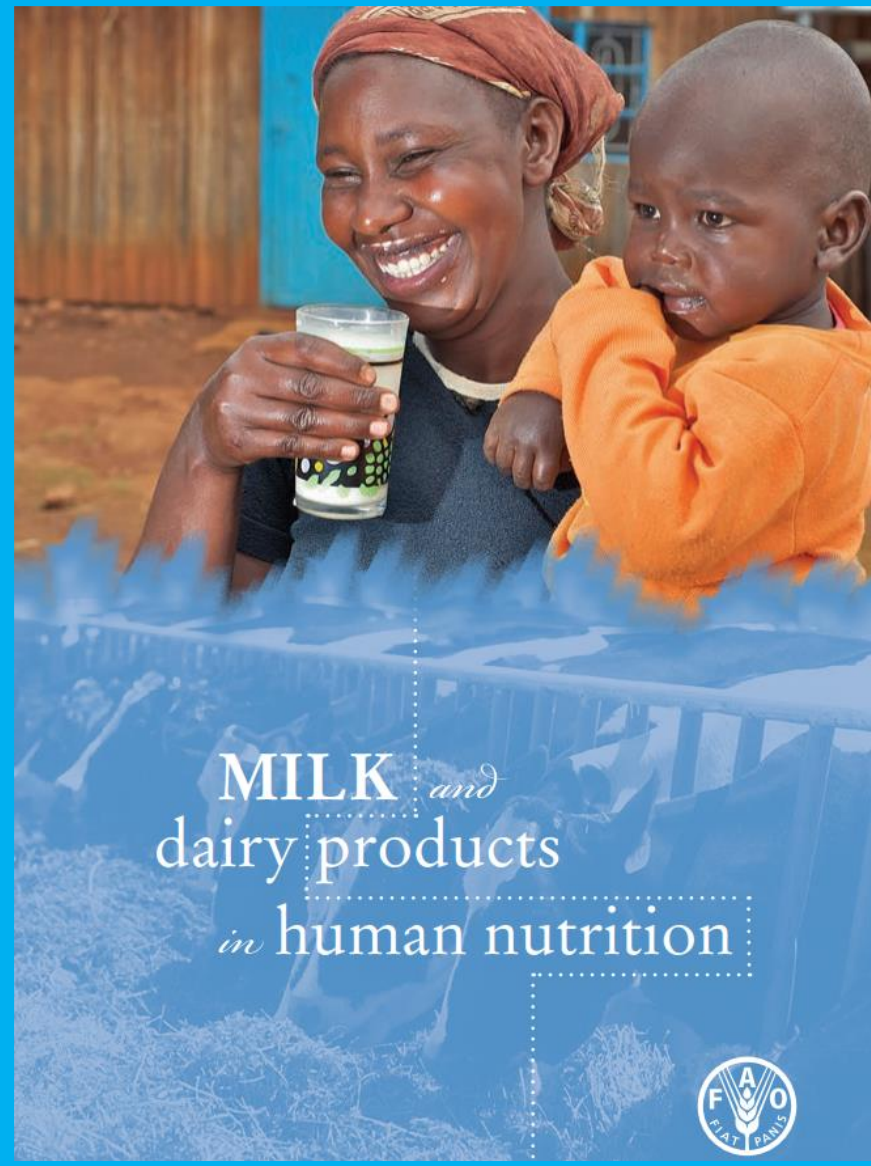
Literatura:

- Vera Katić i Snežana Bulajić: Higijena i tehnologija mleka, Fakultet veterinarske medicine Univerziteta u Beogradu, Centar za izdavačku delatnost i promet učila, 2018
- Vera Katić: Praktikum iz higijene mleka, Veterinarska komora Srbije, 2007

Privredni značaj proizvodnje mleka. Značaj mleka u ishrani čoveka. Morfologija mlečne žlezde

Fiziologija laktacije (razvoj mlečne žlezde, početak sekrecije mleka, održavanje laktacije, involucija mlečne žlezde)

Prof.dr Radoslava Savić Radovanović

MILK *and*
dairy products
in human nutrition

Proizvodnja i potrošnja mleka - Srbija

- ❑ Broj muznih krava i steonih junica
600.000 (1 057 000); 305 000 gazdinstava ► **3,45 (usitnjenost proizvodnje)**
- ❑ Proizvodnja mleka u RS
1.45 milijardi lit. (1 % od evropske proizvodnje)
- ❑ Broj proizvođača mleka - 165 000 (2000.) – 71 000
(2009)
- ❑ Mlečnost po kravi 2 600 L/godišnje – 50% manje od
evropskog proseka
- ❑ Godišnja potrošnja po
glavi stanovnika u RS 80 L (Danska 900 L; Švedska 400 L; Finska,
Irska, Švajcarska, Holandija preko 300L; Bugarska 283)

U Srbiji 2022. g.-potrošnja 200 kilograma po stanovniku godišnje

Trend smanjenja stočnog fonda

Tabela 1. BROJNO STANJE KRAVA I STEONIH JUNICA U SRBIJI U PERIODU 1989/90 – 2009. GODINA

Table 1. NUMBER OF MILK COWS IN SERBIA IN THE PERIOD 1989/90 - 2009 YEARS

Godina	Broj priplodnih grla	Proizvodnja mleka u miliona L
1989	938.000	1.525
2000	817.000	1.567
2001	787.000	1.576
2002	752.000	1.580
2003	741.000	1.577
2004	742.000	1.579
2005	720.000	1.602
2006	674.000	1.587
2007	648.000	1.549
2008	625.000	1.534
2009	584.000	1.478

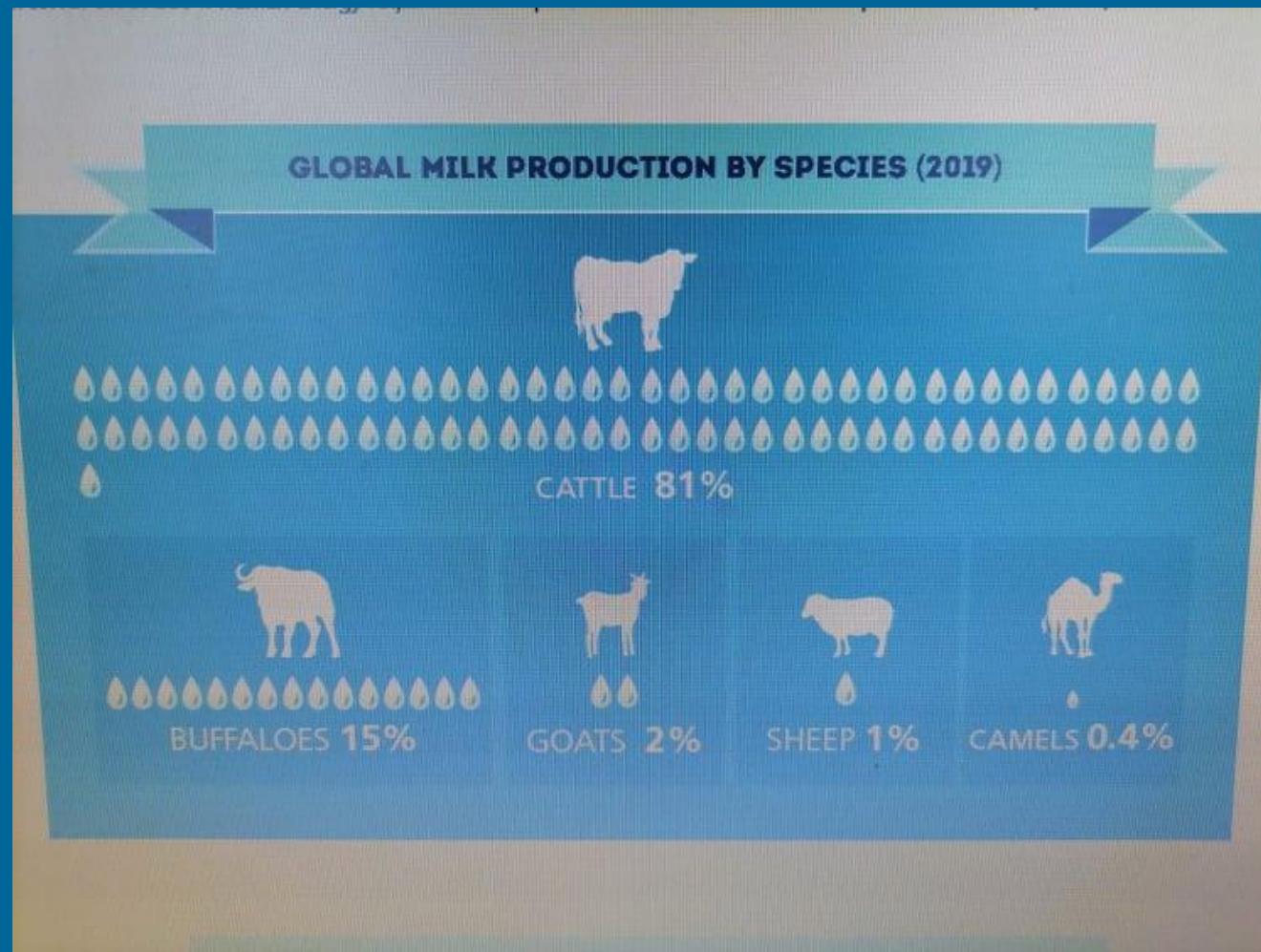
Izvor podataka: RZS

Republika Srbija

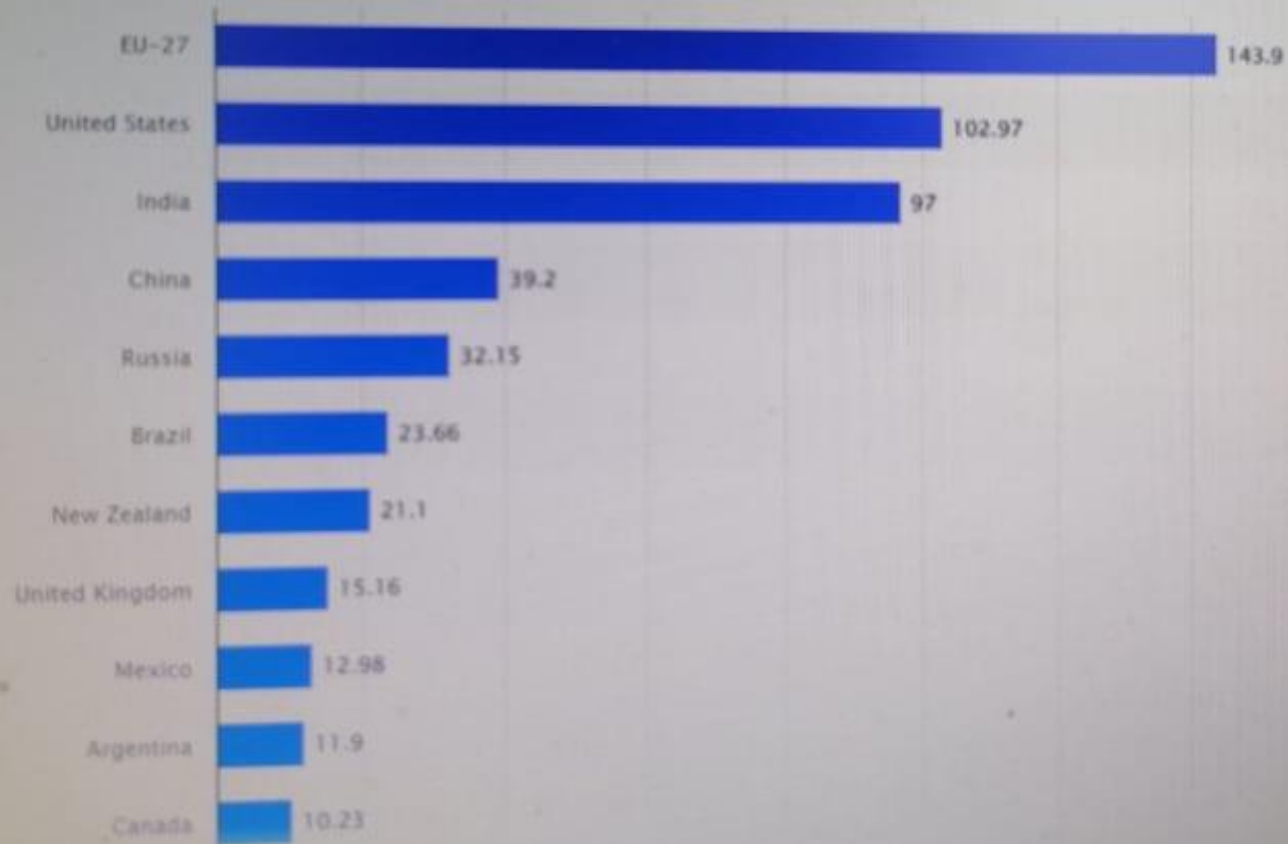
- **Proizvodnja mleka se bila stabilizovala na oko 1,5 milijardi litara zahvaljujući povećanju proizvodnje po jednom grlu**
- **Sa smanjenjem broj muznih grla počela je da opada i proizvodnja mleka**
- **Samo u 2021. godini manja je proizvodnja za 100 miliona litara**
- **U legalnim tokovima je manje od 800 miliona litara mleka!**

Proizvodnja mleka u Svetu po vrstama životinja, 2019.godina (FAO)

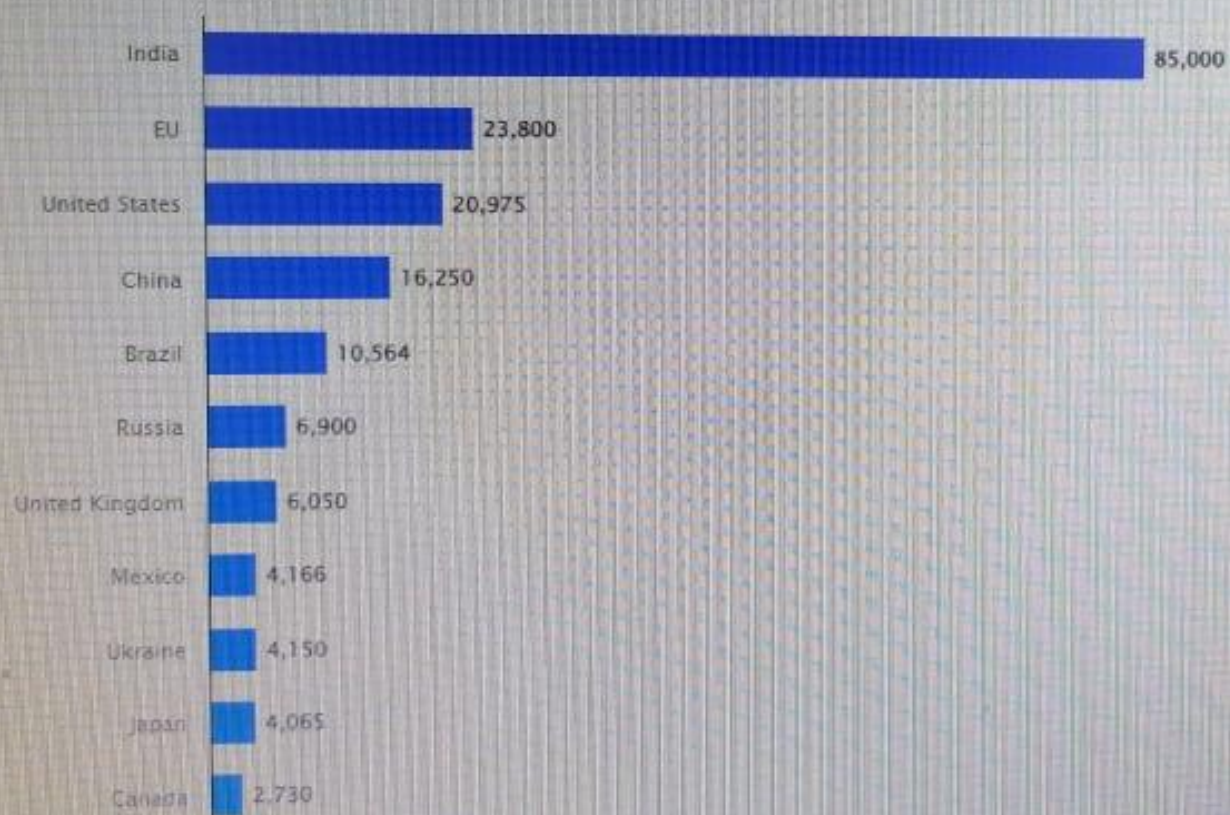
U svetu 2022.g.
proiuzvedeno
544 miliona
metričkih tona
tečnog mleka.

Major producers of cow milk worldwide in 2022, by country (in million metric tons)

Annual consumption of fluid cow milk worldwide in 2022, by country (in 1,000 metric tons)

DOWNLOAD

Source

- Show source
- Show publisher
- Use Ask Source

Release date

December 2022

Region

Worldwide

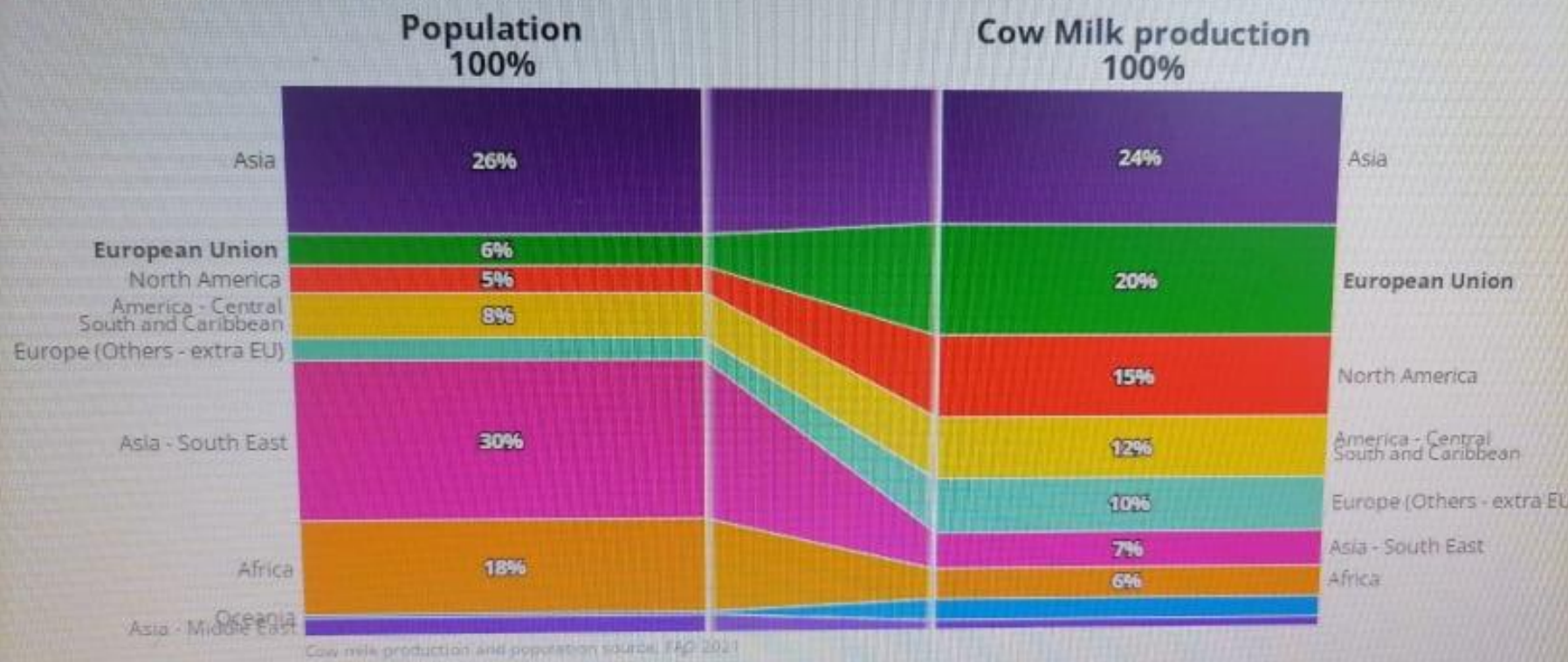
Survey time

2022

Citation format

→ View options

... geographical areas showing an important production (for example Extra EU-28, South America) compared to population. However, domestic income does not allow an adequate consumption of milk and dairy products.

web utilizza i cookie

... cookie per personalizzare contenuti ed annunci, per fornire funzionalità dei social media e per analizzare il nostro traffico. ... inoltre informazioni sul modo in cui utilizza il nostro sito con i nostri partner che si occupano di analisi dei dati web, pubblicità e ... i quali potrebbero combinarle con altre informazioni che ha fornito loro o che hanno raccolto dal suo utilizzo dei loro servizi

Cow milk production in the World

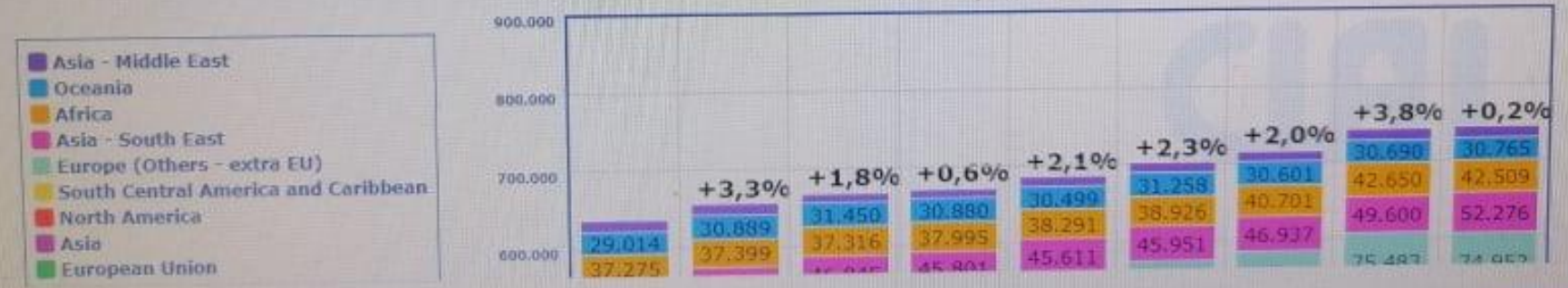
(Tons x 1000)

Country	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	±% on 2020
Asia	117.924	124.606	132.463	138.231	146.970	156.030	164.791	178.708	179.902	+0,67%
European Union	138.313	143.284	146.201	147.709	148.814	151.273	152.581	154.487	151.693	-1,81%
North America	99.084	101.277	102.779	104.807	106.730	107.906	108.294	110.622	112.095	+1,33%
South Central America and Caribbean	81.005	82.246	82.849	80.189	80.864	82.489	83.187	85.719	85.549	-0,20%
Europe (Others - extra EU)	73.591	74.848	75.032	73.271	74.482	74.544	74.684	75.483	74.952	-0,70%
Asia - South East	44.288	46.089	46.845	45.801	45.611	45.951	46.937	49.600	52.276	+5,40%
Africa	37.275	37.399	37.316	37.995	38.291	38.926	40.701	42.650	42.509	-0,33%
Oceania	29.014	30.889	31.450	30.880	30.499	31.258	30.601	30.690	30.765	+0,24%
Asia - Middle East	13.863	14.504	11.940	12.275	12.937	12.922	13.270	14.466	13.914	-3,81%
World	634.356	655.142	666.875	671.158	685.199	701.299	715.047	742.426	743.657	+0,17
± % on the previous year		+3,28	+1,79	+0,64	+2,09	+2,35	+1,96	+3,83	+0,17	

Last update: 02-08-2023
Source: FAO

Cow milk production in the World

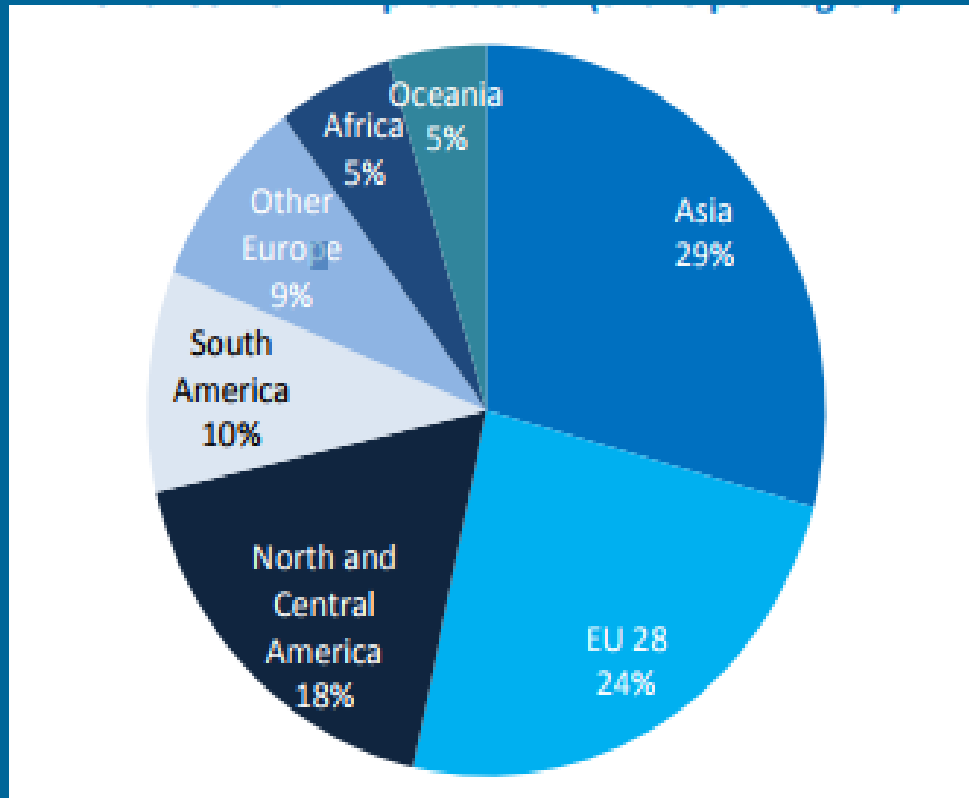
Processed by CLAL on FAO data

Questo sito web utilizza i cookie

Utilizziamo i cookie per personalizzare contenuti ed annunci, per fornire funzionalità dei social media e per analizzare il nostro traffico. Condividiamo inoltre informazioni sul modo in cui utilizza il nostro sito con i nostri partner che si occupano di analisi dei dati web, pubblicità e social media, i quali potrebbero combinarle con altre informazioni che ha fornito loro o che hanno raccolto dal suo utilizzo dei loro servizi.

Proizvodnja kravljeg mleka po regionima, 2016.

- Učešće kravljeg mleka – 83% od globalne proizvodnje, sa izuzetkom Južne Azije (42%) i subsaharske Afrike (3/4).
- Mleko bivolice (Indija, Pakistan) – 13% od globalne proizvodnje u razvijenim zemljama; 24% u zemljama u razvoju
- Mleko koza – 2,4%
- Mleko ovaca – 1,4%
- Mleko kamila – 0,3%

Najveći proizvođači mleka u 2019.godini (FAO)

FAOstat 2017.

Proizvodnja mleka u svetu 811,000 000 t
Evropa 224, 000 000 t

	2015	2016	2017	Promena u 2017. u odnosu na 2016. (%)
Svet	801 316 000	799 097 000	810 652 000	1.4
Indija	155 693 000	159 396 000	165 612 000	3.9
EU	162 900 000	163 000 000	165 400 000	1.5
SAD	94 619 000	96 343 000	97 735 000	1.4
Kina	42 666 000	41 952 000	41 289 000	-1.6
Pakistan	41 592 000	39 652 000	40 167 000	1.3
Brazil	34 860 000	33 878 000	35 233 000	4.0
Ruska federacija	30 791 000	30 752 000	30 990 000	0.8
Novi Zeland	21 909 000	21 568 000	21 341 000	-1.1

MILK PRODUCTION IN THE LAST THREE DECADES

WORLDWIDE

538 million tonnes 883

1989

2019

ASIA

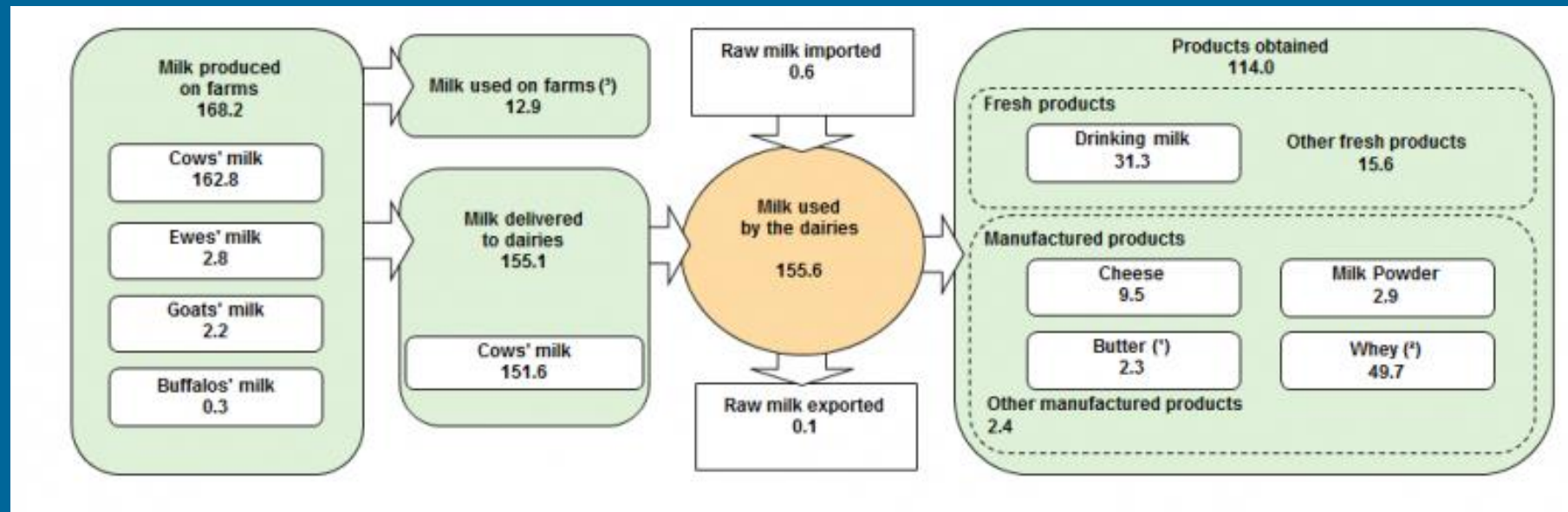

104 million tonnes 369

1989

2019

Proizvodnja i prerada mleka u EU-28 (milion tona), 2015. Izvor: Eurostat, 2016, oktobar

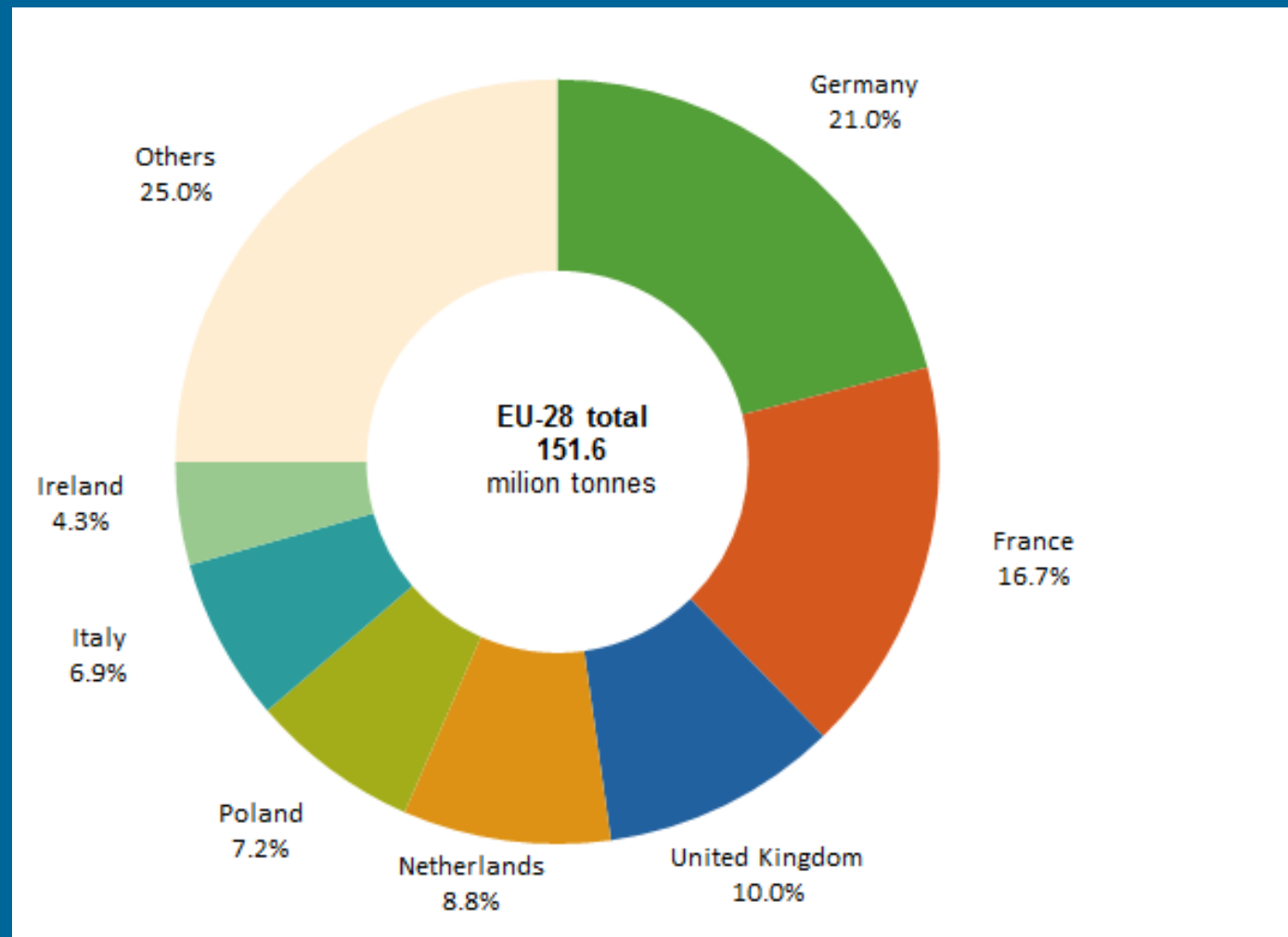

Proizvodnja kravljeg mleka na farmama na nacionalnom i regionalnom nivou, 2015.

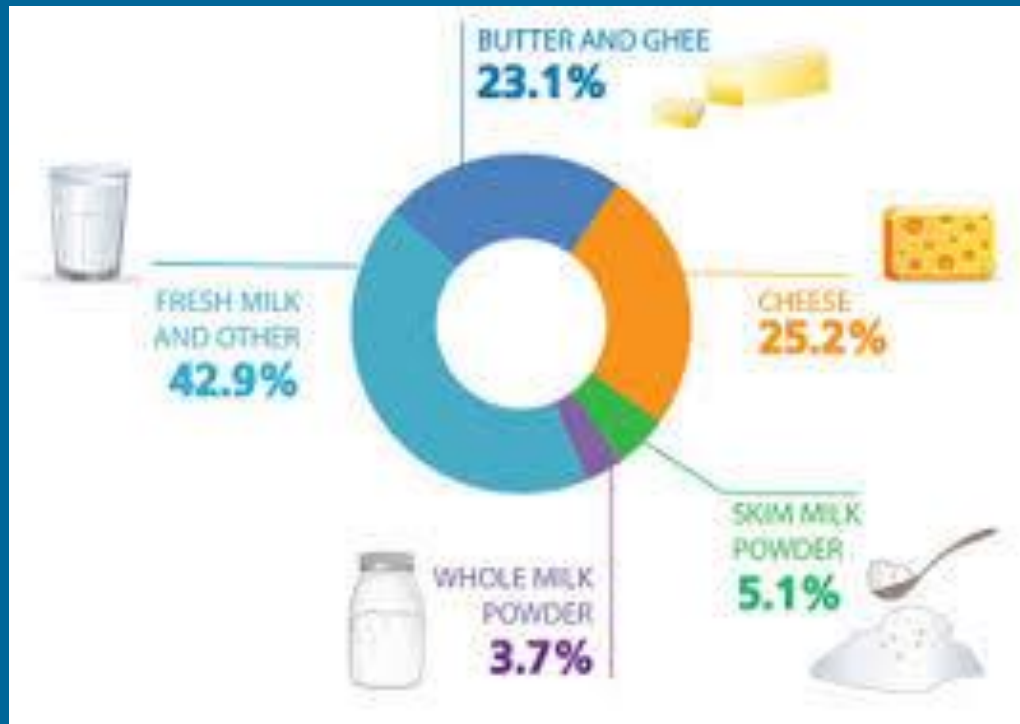
	Cows' milk production on farms (1 000 tonnes)	Number of dairy cows (1 000 head)	Apparent yield (kg/head)	Number of NUTS 2 regions (*)	NUTS 2 region with the highest level of cows' milk production (')	Regional cows' milk production on farms		Regional number of dairy cows (1 000 head)	Regional apparent yield (kg/head)
						(1 000 tonnes)	(% of nat. total)		
EU-28	162 768	23 595	6 898	248	—	—	—	—	—
Belgium	3 826	529	7 236	11	BE25 — Prov. West-Vlaanderen	724	19	95	7 600
Bulgaria	1 028	283	3 633	6	BG42 — Yuzhen tsentralen	295	29	86	3 411
Czech Republic	3 026	369	8 199	8	CZ06 — Jihovýchod	718	24	86	8 379
Denmark	5 336	570	9 361	5	DK03 — Syddanmarkx	2 096	41	237	8 844
Germany	32 671	4 285	7 625	16	DE2 — Bayern	8 122	25	1 208	6 723
Estonia	783	91	8 639	1	No regional breakdown	—	—	—	—
Ireland	6 634	1 240	5 351	2	IE02 — Southern and Eastern	5 250	80	985	5 328
Greece	770	111	6 937	22	EL52 — Kentriki Makedonia	359	47	51	7 088
Spain	7 029	844	8 328	19	ES11 — Galicia	2 722	39	360	7 556
France	25 851	3 661	7 061	31	FR52 — Bretagne	5 588	22	751	7 441
Croatia	694	152	4 566	4	HR04 — Kontinentalna Hrvatska	655	94	139	4 705
Italy	11 426	2 057	5 555	23	ITC4 — Lombardia	4 502	39	483	9 321
Cyprus	165	26	6 312	1	No regional breakdown	—	—	—	—
Latvia	975	162	6 006	1	No regional breakdown	—	—	—	—
Lithuania	1 735	301	5 773	1	No regional breakdown	—	—	—	—
Luxembourg	346	49	7 048	1	No regional breakdown	—	—	—	—
Hungary	1 941	251	7 734	7	HU32 — Észak-Alföld	462	24	64	7 215
Malta	42	6	6 526	1	No regional breakdown	—	—	—	—
Netherlands	13 331	1 717	7 764	12	NL12 — Friesland	2 402	18	309	7 773
Austria	3 538	534	6 624	9	AT31 — Oberösterreich	1 118	32	166	6 725
Poland	13 236	2 134	6 202	16	PL12 — Mazowieckie	2 876	22	470	6 114
Portugal	2 014	243	8 278	7	PT11 — Norte	784	39	87	9 030
Romania	3 981	1 191	3 343	8	RO21 — Nord-Est	995	25	285	3 486
Slovenia	632	113	5 598	4	SI03 — Vzhodna Slovenija	418	66	78	5 354
Slovakia	931	139	6 685	4	SK02 — Západné Slovensko	497	53	61	8 174
Finland	2 437	282	8 634	8	FI1D — Pohjois- ja Itä-Suomi	1 342	55	151	8 867
Sweden	2 933	337	8 709	8	SE21 — Småland med öarna	850	29	97	8 765
United Kingdom	15 457	1 918	8 059	12	UKK — South West	3 576	23	448	7 982
Turkey	16 934	5 509	3 074	26	TR52 — Konya, Karaman	1 021	6	:	:

(*) Germany and United Kingdom: NUTS 1.

Prerada u mlekarama, 2015.

Prerada mleka, 2015.

What is the milk in the EU used for?

Fabrication of:

	Cheese	36 %
	Butter	30 %
	Cream	13 %
	Drinking milk	11 %
	Acidified milk	4 %
	Powder products	3 %
	Other products	3 %

Milk refers to whole milk which is processed (87.1% of the available milk). The remainder (12.9%) is non-processed milk, which is delivered to the national non-dairy industry (e.g. food, feed, etc.) industries etc., returned to farms or lost.

Data from 2015.

Further information: <http://europa.eu/1P683ND>

Prerada - Proizvodi od mleka, 2015 (1000 tona)

	Drinking milk	Cream for direct consumption	Milk powder	Butter	Cheese
EU-28	31 348	2 720	2 900	2 300	9 530
Belgium	723	222	206	49	101
Bulgaria	77	2	:	1	77
Czech Republic	647	61	36	29	123
Denmark	519	70	123	127	391
Germany	4 860	566	676	509	1 900
Estonia	96	24	4	5	43
Ireland	523	23	:	:	207
Greece	439	13	0	1	188
Spain	3 687	117	48	42	465
France	3 423	448	532	444	1 950
Croatia	297	27	:	5	34
Italy	2 511	124	:	96	1 207
Cyprus	64	3	0	0	23
Latvia	56	37	:	7	38
Lithuania	94	3	31	15	101
Luxembourg	:	:	0	:	:
Hungary	462	5	:	6	80
Malta	:	:	0	0	:
Netherlands	560	10	337	217	845
Austria	760	73	11	33	185
Poland	1 639	253	178	188	773
Portugal	748	20	28	32	73
Romania	260	67	3	11	82
Slovenia	155	12	:	2	15
Slovakia	284	32	5	9	36
Finland	698	58	:	63	88
Sweden	829	112	89	60	90
United Kingdom	6 883	326	174	150	403
Norway	423	25	12	19	98
Switzerland	455	89	96	48	189
Serbia	239	30	4	5	41
Turkey	1 379	32	112	52	666

Ekonomski značaj industrije mleka

- Predviđanja FAO – do 2021. g.-porast potrošnje mleka i proizvoda od mleka za 20% ili više
- Globalno, vrednost mleka 8,9% (292 biliona USD) vrednosti svih poljoprivrednih proizvoda
- Novi Zeland (35%) • Finska (26%) • Indija (24%) • Luksemburg (23%) • Estonija (23%) • Švajcarska (21%) • Letonija (20%)
- FAO – trgovina proizvoda od mleka (konzumno mleko, maslac, pavlaka, sirevi, surutka, mlaćenica, mleko u prahu, jogurt i kazein) – 64 biliona USD (5,9%), odnosno 69 biliona USD (6,4%) ukoliko su uključeni laktoza i infant formule
- Ljudi zaposleni u prerađivačkoj industriji mleka - 200 000 (Rusija), 230 000 (Kina), and 500 000 (Egipt) - 8% industrijske radne snage Egipta

ZNAČAJ MLEKA U ISHRANI

- Mleko je namirnica koja sadrži praktično sve gradivne, energetske i zaštitne materije koje su potrebne za pravilan rast i razvoj dece, a koje karakteriše visoka svarljivost, odnosno iskoristivost.
- Za zadovoljenje potreba u gradivnim i energetskim materijama preporučuje se da deca svakodnevno piju oko 1/2 litre mleka ili konzumiraju odgovarajuću količinu proizvoda od mleka.

MILK FACTS

A DAILY GLASS OF MILK
PROVIDES A 5 YEAR OLD CHILD WITH:

MILK PROVIDES US...

21% OF PROTEIN
REQUIREMENTS

8% OF CALORIES

KEY MICRO-NUTRIENTS

CALCIUM

MAGNESIUM

SELENIUM

RIBOFLAVIN

VITAMIN B12

VITAMIN B5

Mleko kao izvor gradivnih i energetskih materija

- ❑ U ranom dobu života, mleko je potpun izvor gradivnih i energetskih materija.
- ❑ Posebno kod rasta dece, koncentrovane belančevine iz mleka zadovoljavaju i do **40% dnevnih potreba**.
- Značajno učestvuje u zadovoljenju potreba organizma za Ca, Mg, Se, riboflavinom, vit B12 i pantotenskom kiselinom (vit B5).
- **Ne sadrži dovoljno Fe i folata** – ne preporučuje se u ishrani dece mlađe od 1 godine.

Mleko kao izvor makronutrijenata

- Mleko – glavni izvor energije, proteina i masti; osigurava 134 kcal /stanovnik/dan, 8 g proteina/stanovnik/dan i 7.3 g masti/stanovnik/dan (FAOSTAT, 2012).
- **Geografske varijacije:** mleko osigurava svega 3% energije u Aziji i Africi u poređenju sa 8-9% u Evropi i Oceaniji; 6-7% proteina u Aziji i Africi, u poređenju sa 19% u Evropi te 6-8% masti u Aziji i Africi, dok u Evropi, Oceaniji i Americi čini 11-14% masti

Mleko kao izvor makronutrijenata - proteini

- Mleko- značajan izvor proteina u ishrani ljudi; osigurava 32g proteina/L
- Frakcije proteina: 80% nerastvorljivi (kazein) i 20% rastvorljivi (proteini surutke)
- Visoko kvalitetni proteini- zahtevi za AK, probavljivost i bioraspoloživost
- Najbolji izvor proteina – „amino acid scor“ (histidin, izoleucin, leucin, lizin, metionin, fenilalanin, treonin, triptofan, i valin – ne sintetišu ih sisari-esencijalne AK) i „protein-digestibility corrected amino acid score“
- Bioaktivni peptidi: brojne biološke funkcije u zaštiti zdravlja ljudi: antibakterijski, antiviralni, antifungalni, antioksidanti, antihipertenzivni, antitrombotični, opioidni, i imunomodulatorni učinak

Biološka funkcija i koncentracija glavnih proteina mleka

Protein	Concentration (g/L)		Function
	Cow	Human	
Total caseins	26.0	2.7	Mineral transport (Ca, PO ₄ , Fe, Zn, Cu)
α-Casein	13.0		
β-Casein	9.3		
κ-Casein	3.3		
Total whey proteins	6.3	67.3	
β-Lactoglobulin	3.2		Retinol and fatty acid binding; possible antioxidant
α-Lactoalbumin	1.2	1.9	Lactose production, calcium transport, immunomodulator; anticarcinogen
Immunoglobulin (IgA, IgM, IgE, IgG)	0.7	1.3	Immune protection
Serum albumin	0.4	0.4	
Lactoferrin	0.1	1.5	Antimicrobial, antioxidant, immunomodulator, iron absorption, anticarcinogen
Lactoperoxidase	0.03		Antimicrobial
Lysozyme	0.0004	0.1	Antimicrobial, synergy actions with immunoglobulins and lactoferrin
Others	0.8	1.1	
Proteose-peptone	1.2		
Glycomacropeptides	1.2		Antiviral, bifidogen

Izvor: Boye i sar., 2012. Protein quality evaluation twenty years after the introduction of the protein digestibility corrected amino acid score method. Br J Nutr 2012;108 Suppl:5183–211.

Qin L-Q, Xu J-Y, Wang P-Y, Tong J, Hoshi K. 2007. Milk consumption is a risk factor for prostate cancer in Western countries: evidence from cohort studies. Asia Pac. J Clin Nutr;16:467–76.

Mleko kao izvor makronutrijenata - mast

- Frakcija mleka – globule masti: triacilgliceroli (98%) i ostali lipidi – diacilglicerol (2%), holesterol (<0,5%), fosfolipidi (~1%) i slobodne MK (0,1%) plus u tragovima hidrokarboni, u mastima rastvorljivi proteini, i komponente ukusa
- 400 različitih MK
- Količina i sastav masti: vrsta životinje, stadijum laktacije, uticaj mastitisa, faktori vezani za ishranu
- Prosečno, 70% zasićene MK, 30% nezasićene masne kiseline

Mleko kao izvor makronutrijenata - mast

- Nezasićene masne kiseline (oleinska, linolna, linolenska) imaju i gradivnu ulogu u organizmu.
- Masne kiseline kraćeg lanca, kao što su: buterna, kapronska i kaprilna, imaju ulogu u odbrani od infekcija.
- Arahidonska masna kiselina ima značaja u prometu materija u centralnom nervnom sistemu i jetri.
- Trans MK - vakcenska kiselina (2,7%) i konjugovana linolna kiselina (CLA) (0,34%-1,37%)
- *cis-9*, *trans-11* i *trans-10*, *cis-12* izomeri – najveća aktivnost; varijabilan sadržaj – 70% od CLA ingestirane dnevno

Traditional DIET-HEART PARADIGM

„DUE TO THE SMALL RISE IN BLOOD CHOLESTEROL WITH MILK DRINKING, THE DEBATE ON MILK HAS NEVER ACHIEVED A REASONABLE BALANCE ON THE EVALUATION OF RISKS AND BENEFITS.“

Mleko kao izvor makronutrijenata - laktoza

- ❑ Laktoza je dobar izvor energije, 1g laktoze = 16,54 kJ/ 3,95 kcal.
- ❑ Galaktoza ulazi u sastav cerebrozida tkiva centralnog nervnog sistema.
- ❑ Jedan deo laktoze biva fermentisan u distalnim partijama digestivnog trakta do mlečne kiseline.
- ❑ Preko mlečne kiseline laktoza poboljšava iskorišćavanje kalcijuma u crevima.

Mleko kao izvor mikronutrijenata - minerali

Prosečan sadržaj minerala u mleku u poređenju sa preporučenim dnevnim unosom

Mineral	mg/100 g	Amount in 1 cup (244 g) and % DRI	
Calcium	119-124	297.50-310	37-40
Phosphorus	93-101	232.50-252.5	16-32
Magnesium	11-14	27.5-35	8-10
Potassium	151-166	377.5-415	8-9
Zinc	0.4-0.6	1-1.5	9-14

Prosečna koncentracija Ca – 1200 mg/L

Mleko – dobar izvor P

Mleko kao izvor mikronutrijenata - vitamini

- U mastima rastvorljivi (A,D,E)* i hidrosolubilni vitamini (B kompleks i vit C)
- Vit A- rast, razvoj, imunitet i zdravlje očiju; 172 µg/100g
- Mleko ne predstavlja značajan izvor vit D, osim ako mleko nije obogaćeno; 5-35 IU/L, odnosno 40-51 IU/100g u slučaju obogaćenja
- Najnovija istraživanja – uloga vit D: antikarcinogena, kardioprotektivna, imunomodulatorna, neophodan za apsorpciju Ca- formiranje koštane mase- prevencija osteoporoze

Mleko kao izvor mikronutrijenata - vitamini

- Dobar izvor vit B kompleksa – 10 % -15% od preporučenog dnevnog unosa
- Kofaktori enzima – učestvovanje u metaboličkim putevima, neurotransmiteri i sinteza hormona

Prosečan sadržaj vitamina u mleku i poređenje sa preporučenim dnevnim unosom

Vitamin	/100 g	Amount in 1 cup (244 g) and % DRI	
B ₁ (thiamin)	0.04–0.05 mg	0.091–0.1104 mg	9.1–11
B ₂ (riboflavin)	0.16–0.17 mg	0.395–0.4514 mg	35.9–0.41
B ₃ (niacin)	0.08–0.09 mg	0.204–0.229 mg	1.7–1.9
B ₆ (piridoxin)	0.04–0.04 mg	0.089–0.105 mg	8.0–9.5
Folate	5–5.2 µg	12.2–12.688 µg	3.8–4.0
B ₁₂ (cobalamin)	0.357–0.500 µg	0.871–1.22 µg	36.3–61.0

Ženino i kravlje mleko kao izvori energije

	Ženino mleko	Kravlje mleko
Ukupna energija 100g	690 kcal	660 kcal
Energija iz masti	55 %	52 %
Energija iz proteina	5 %	20 %
Energija iz laktoze	40 %	28 %

Uporedni prikaz sadržaja pojedinih sastojaka suve materije u mleku žene, krava, ovaca i koza

Vrsta mleka	Ukupna suva materija (%)	Mast (%)	Proteini (%)	Laktoza (%)	Pepeo (%)
Ženino	12,5	3,70	2,10	6,40	0,30
Kravlje	12,75	3,80	3,50	4,80	0,65
Kozije	13,9	4,40	4,10	4,40	0,80
Ovčije	18,10	7,20	5,70	4,30	0,90

Preosetljivost na laktozu – intolerancija na laktozu

- Nedostatak β galaktozidaze (laktaze)
 - Primarna/hereditarna- najčešća
 - Stečena ili sekundarna – gastroenteritis, perzistentne dijareje, hemoterapija kancera...
 - Kongenitalna – ekstremno retka
 - 70% svetske populacije – primarna deficijencija laktaze- 4% Danska, Irska; 56% Italija; Južna Amerika, Afrika i Azija – preko 50% populacije

Prevalencija primarne laktaza deficijencije

Examples of groups among whom lactase deficiency predominates (60%–100% lactase deficient)	Examples of groups among whom lactase persistence predominates (2%–30% lactase deficient)
Near East and Mediterranean: Arabs, Ashkenazi Jews, Greek Cypriots, southern Italians	Northern Europeans
Asia: Thais, Indonesians, Chinese, Koreans	Africa: Hima, Tussi, nomadic Fulani
Africa: south Nigerians, Hausa, Bantu	India: individuals from Punjab and New Delhi
North and South America: black Americans, Latinas, Eskimos, native Canadians and Americans, Chami-speaking native Colombians	

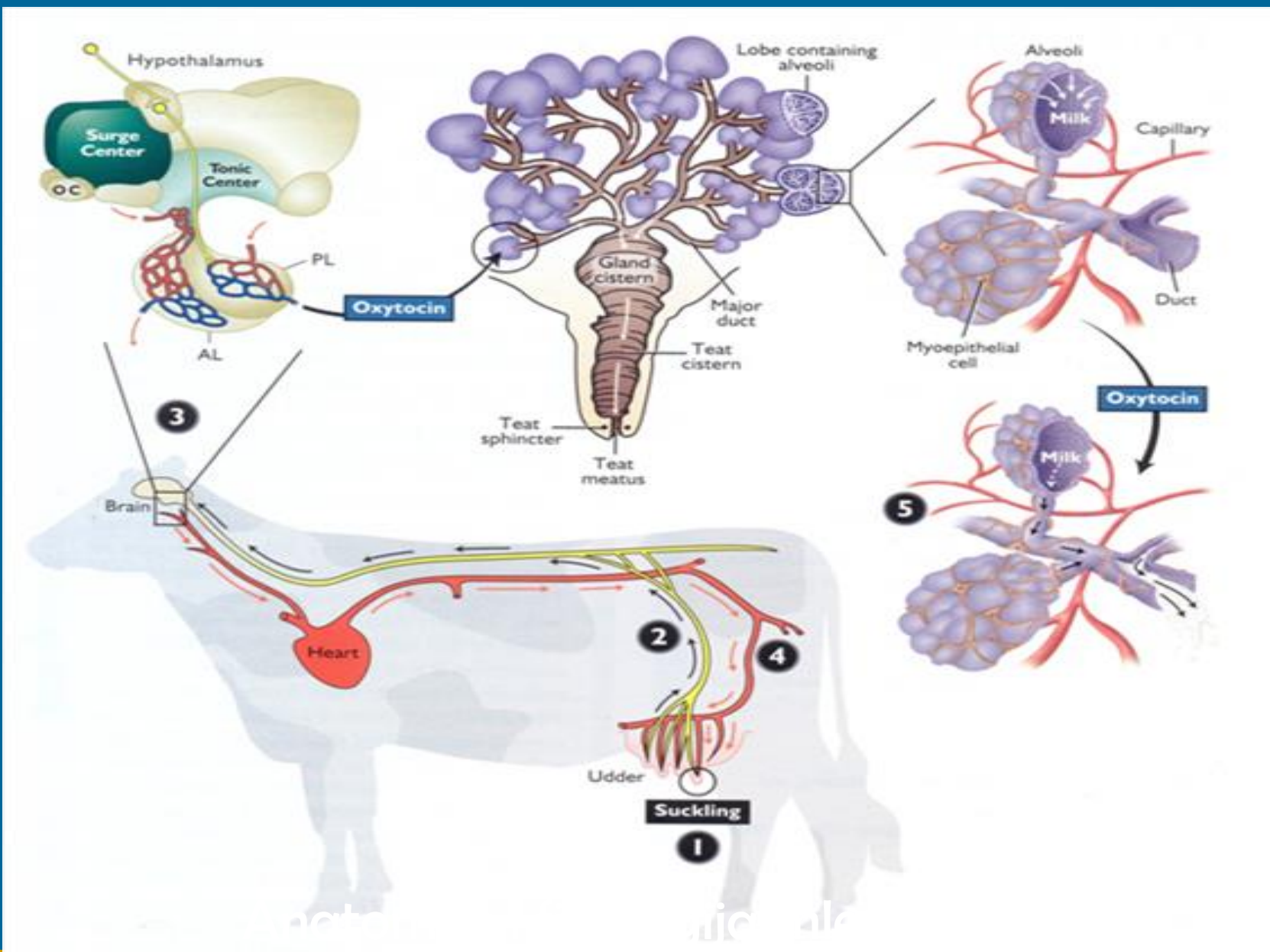
Preosetljivost na proteine mleka

■ 2-6 % svetske populacije

□ Neprihvatljivost proteina mleka

- β -laktoglobulin (82%),
- kazein (43%),
- α -laktalbumin (41%),
- imunoglobulin (27%) i
- serum albumin (18%).

- **IgE – posredovana reakcija**; simptomi- atopični dermatitis, urtikarija, rinitis, astma, kašalj, povraćanje, dijareja, gastro-ezofagealni refluks – sistemska anafilaksija

Gl. mammaria, Gl. lactifera

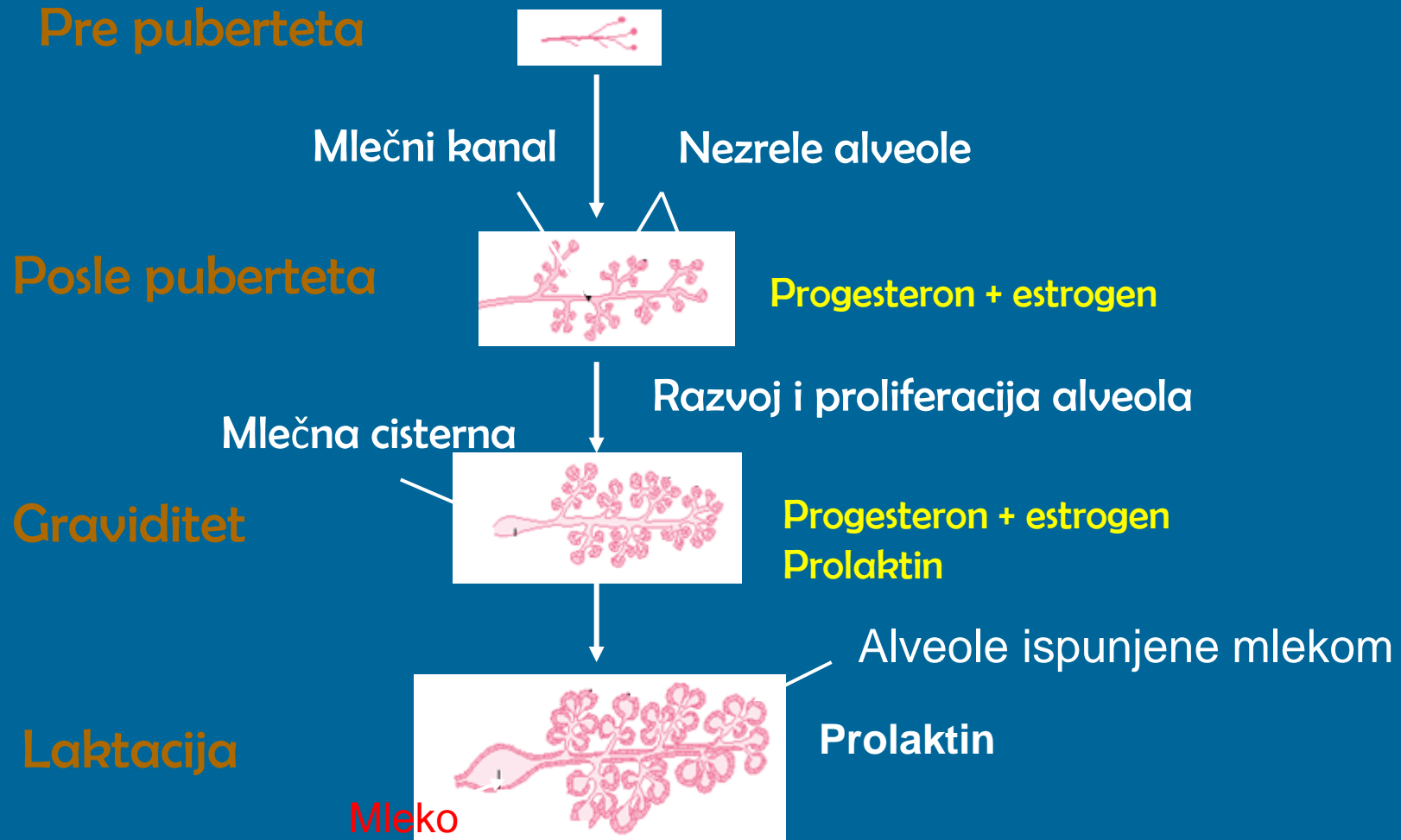
RAZVOJ MLEČNE ŽLEZDE

- Kožna žleza
- Razvoj započinje uvrtnjem ćelija ektoderma i mezoderma.

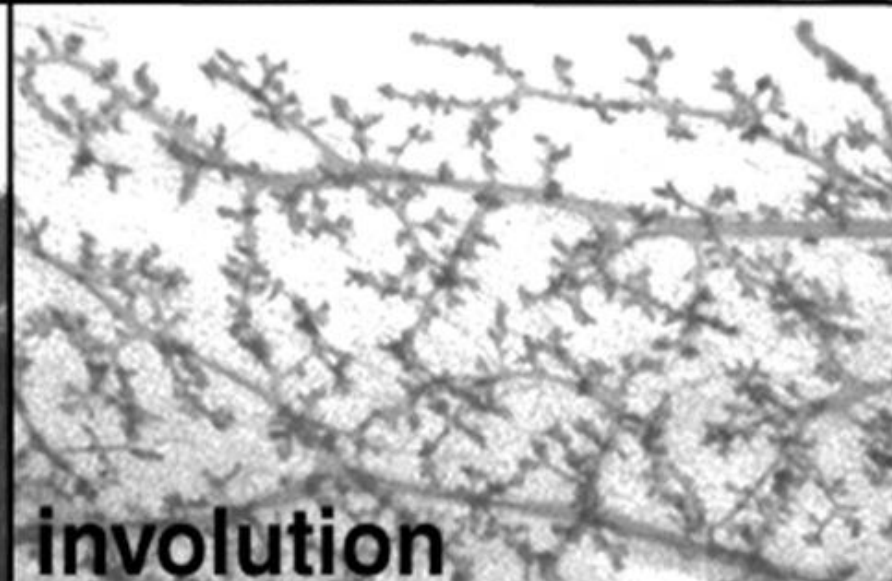
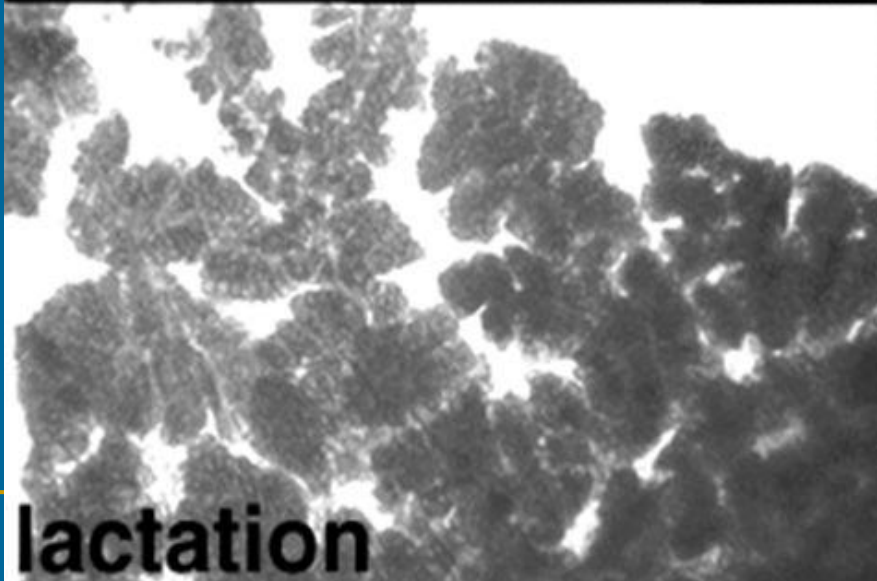
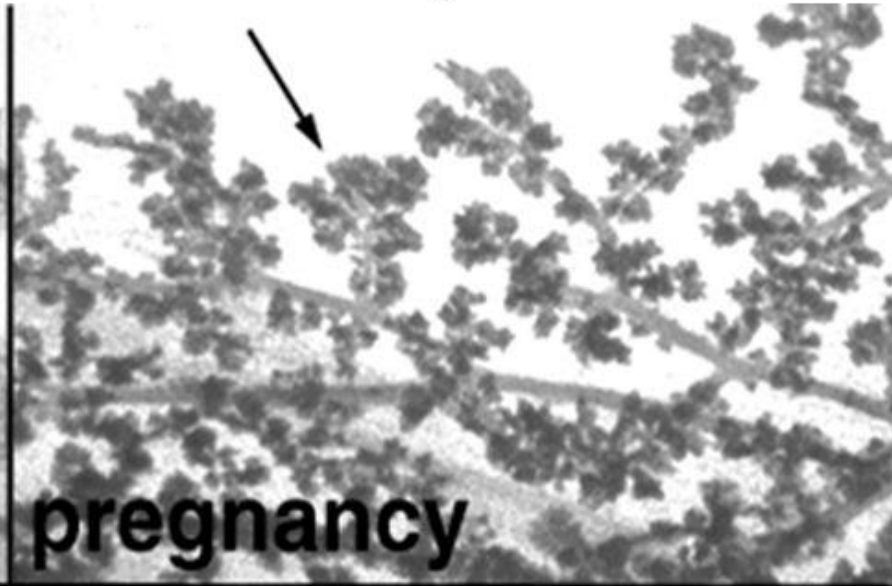
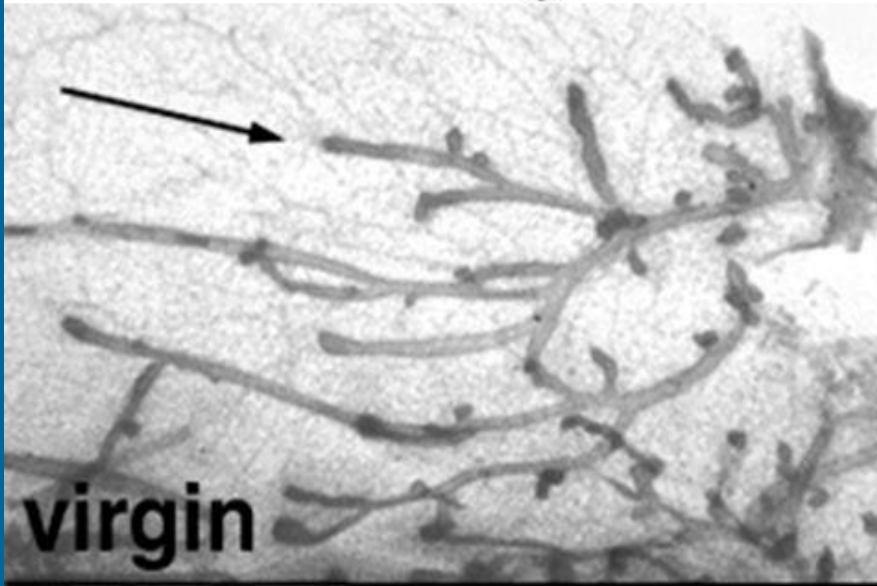
Razvoj mlečne žlezde - mamogeneza

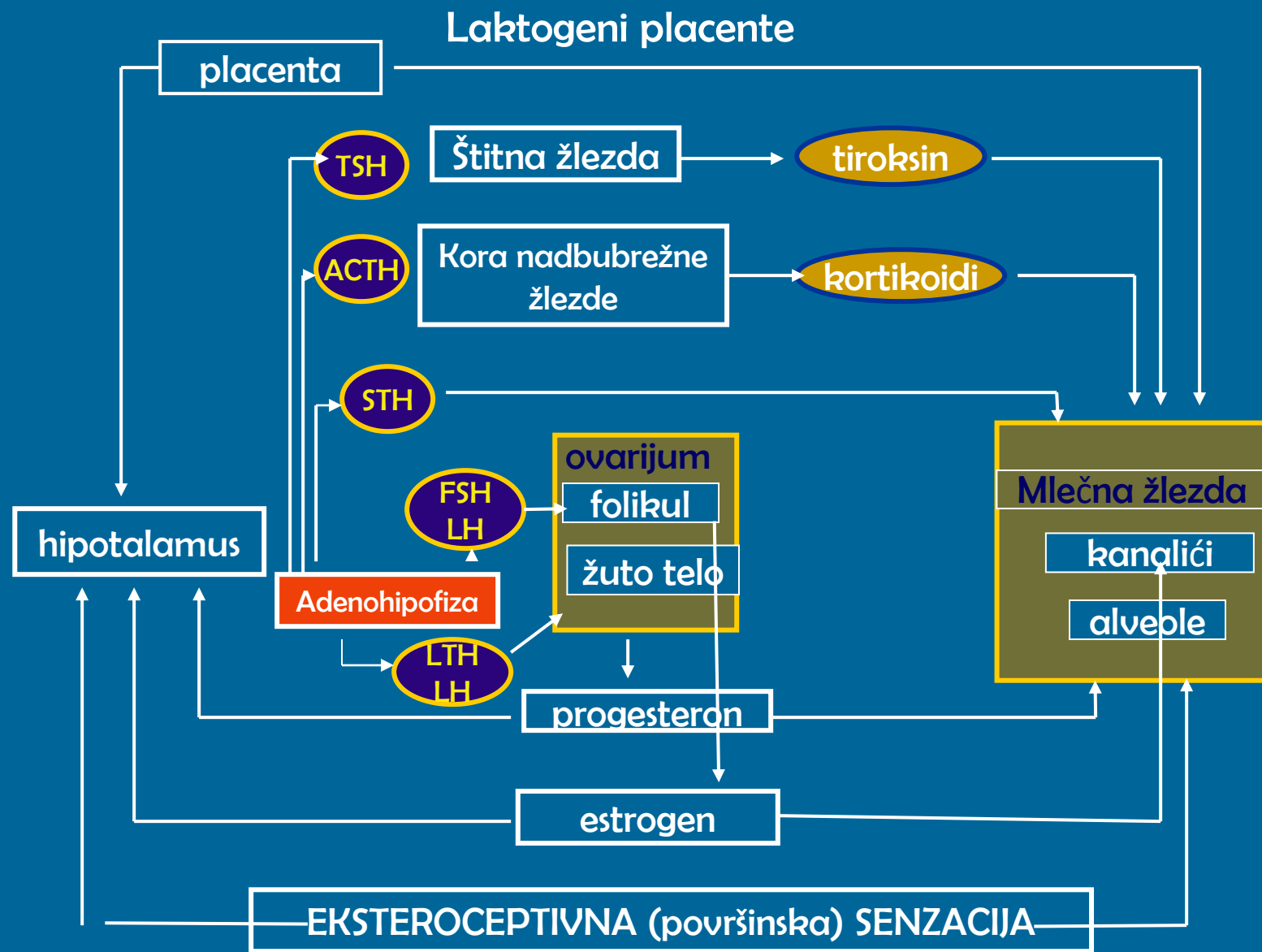
- Fetalni: 1 mesec, linije i pupoljci,
2-3 mesec, papila i cisterna.
- Pre puberteta: povećanje vezivnog tkiva,
depozicija masti.
Izometrički rast.
- Rast posle puberteta je alometrički.
- Graviditet: 3-4 nedelje pre partusa:
razvoj kanalića i sekretornih ćelija,
stvaranje mleka -laktogeneza
- Laktacija: Održavanje sekrecije - laktopoeza

Razvoj mlečne žlezde

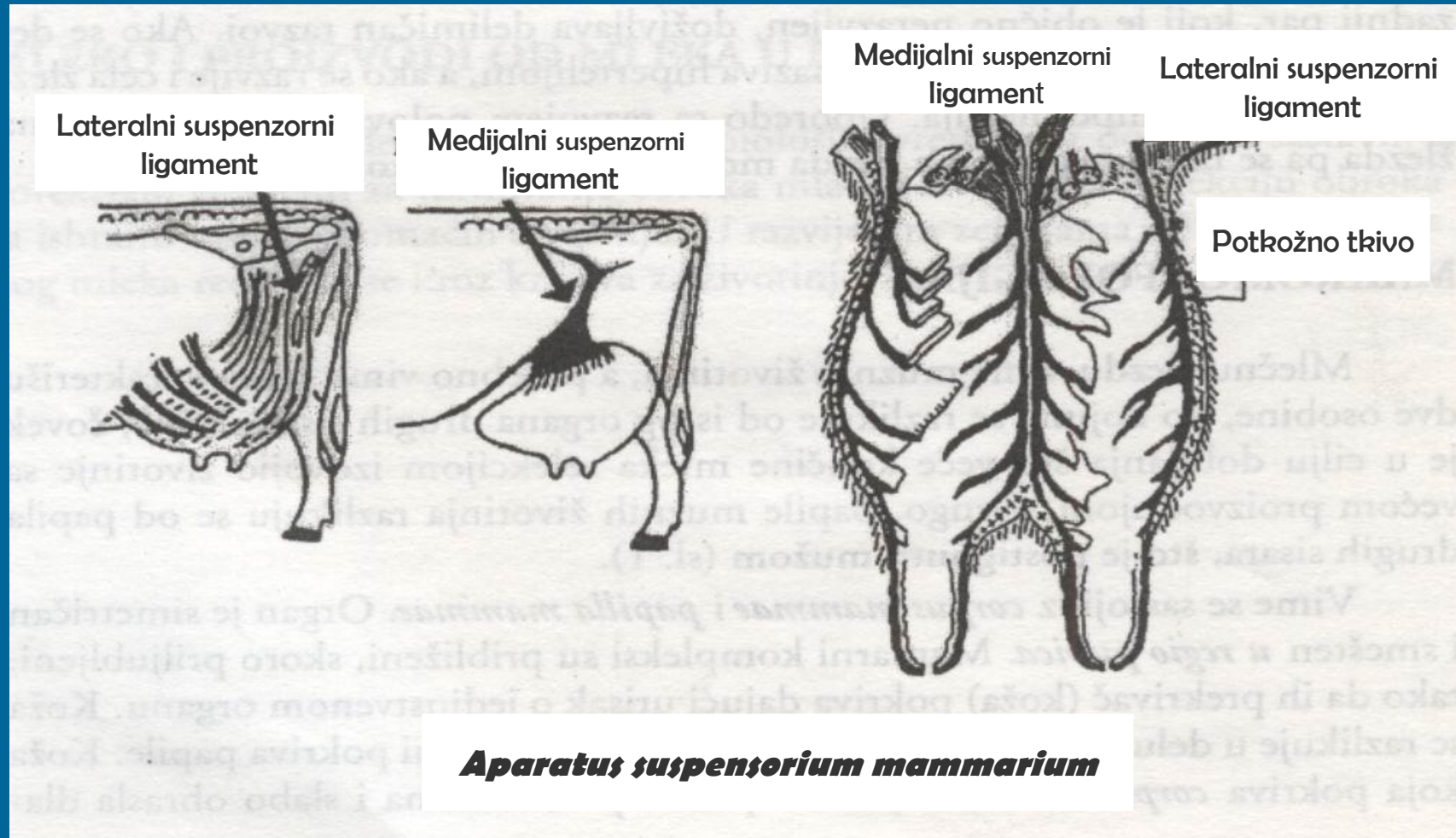
Mammary Gland Development

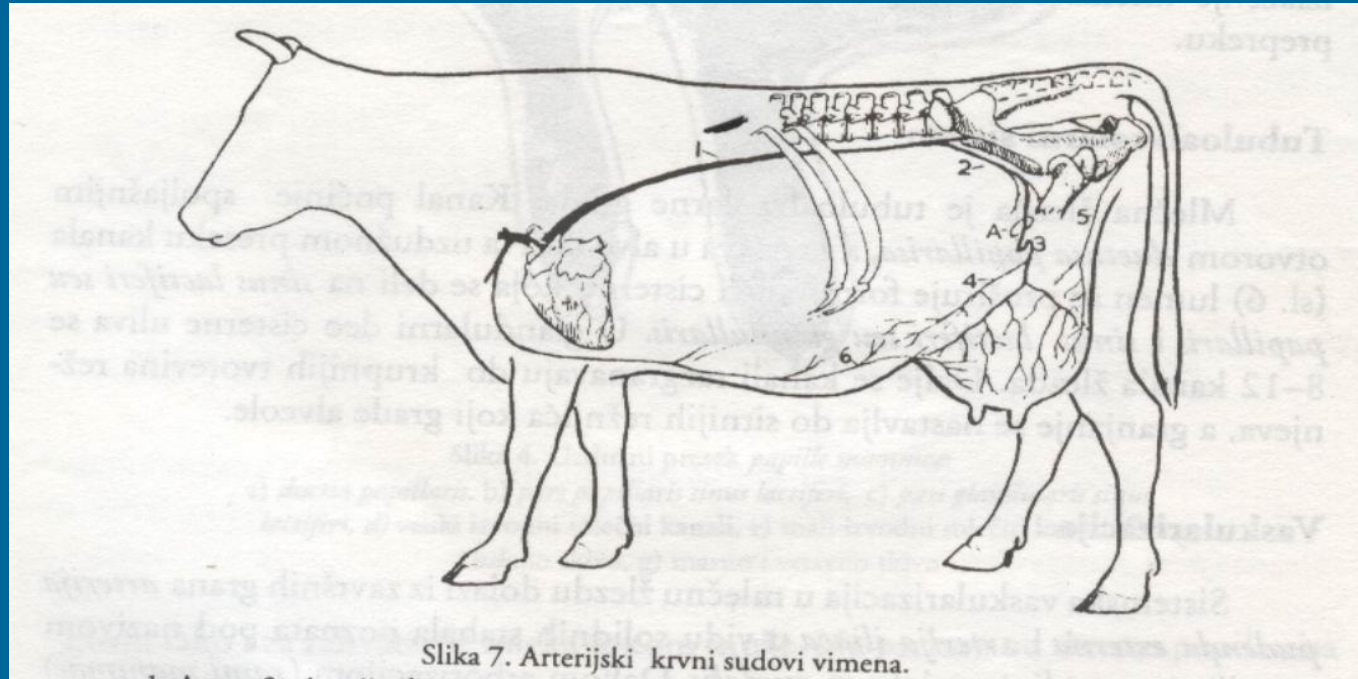

NEUROENDOKRINA REGULACIJA MAMOGENEZE

Veziivotkiivni sistem

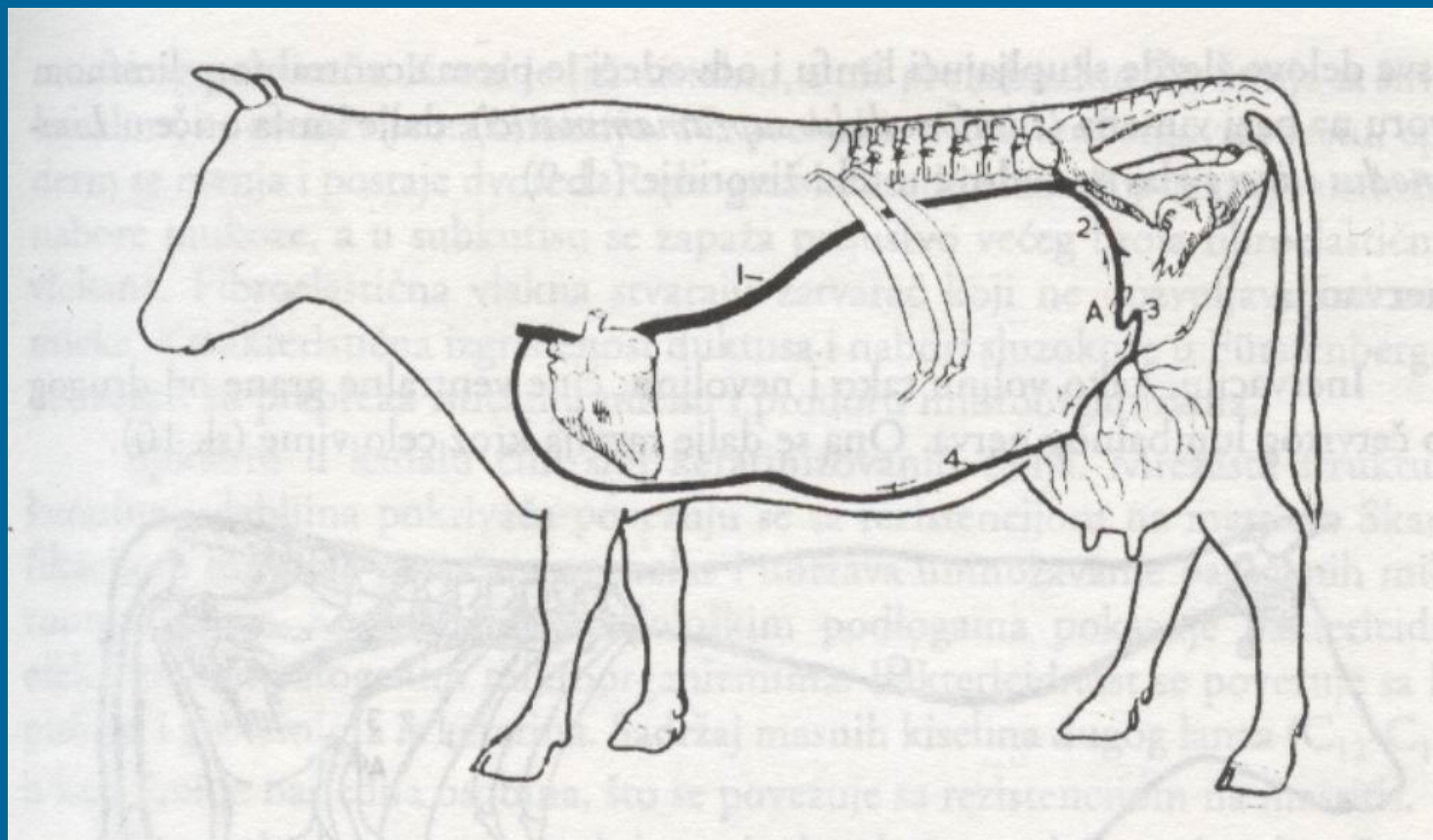

Arterijski krvni sudovi vimena

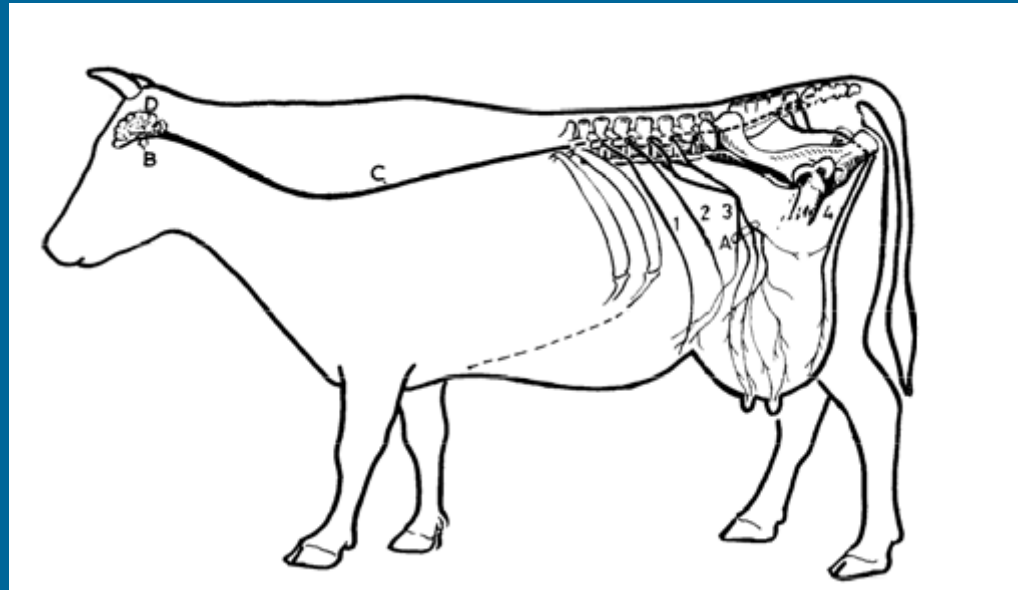
1. Aorta
2. *Arteria iliaca*
3. *Arteria pudenda externa*
4. *Arteria subcutanea abdominalis*
5. *Arteria perinealis*
6. *Arteria epigastrica cranialis*

Venski krvni sudovi vimena

1. *Vena cava*, 2. *Vena iliaca externa*, 3. *Vena pudenda externa*
4. *Vena subcutanea abdominalis*

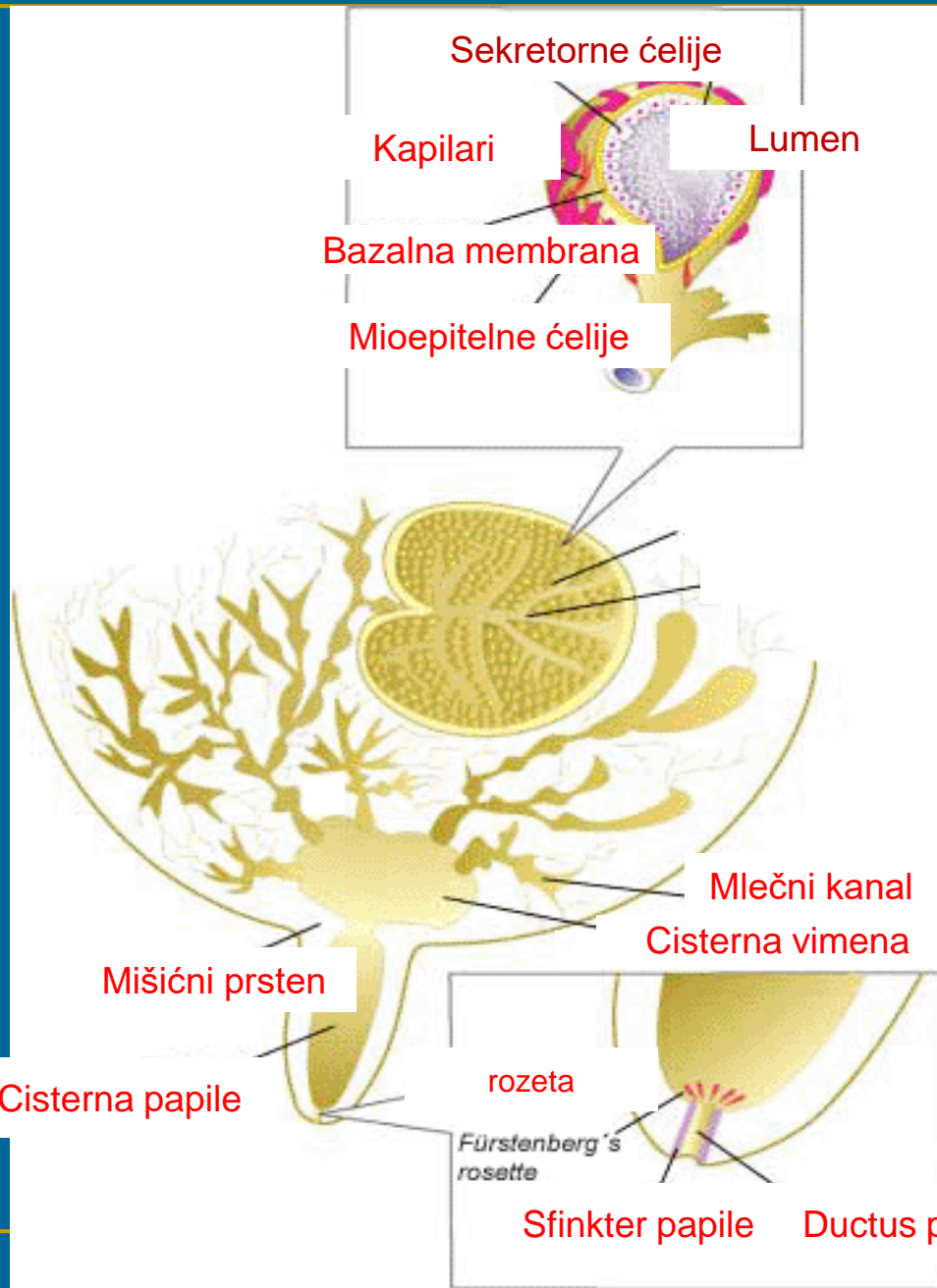
Inervacija vimena

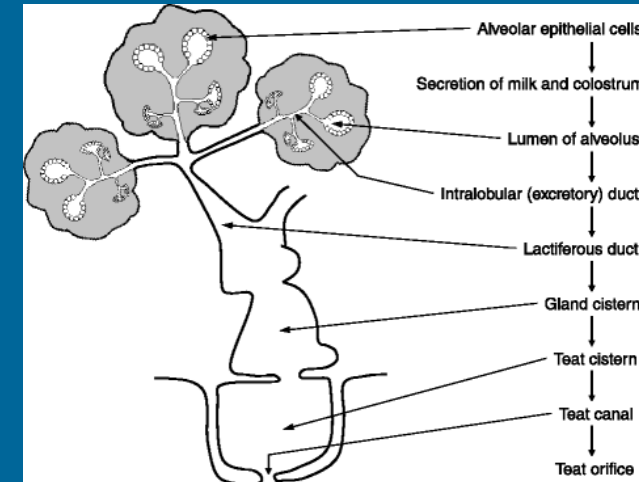
1. Ventralna grana prvog lumbalnog nerva,
2. Ventralna grana drugog lumbalnog nerva,
3. Eksternalni spermatični nerv
4. Perinealni nerv

Makromorfologija

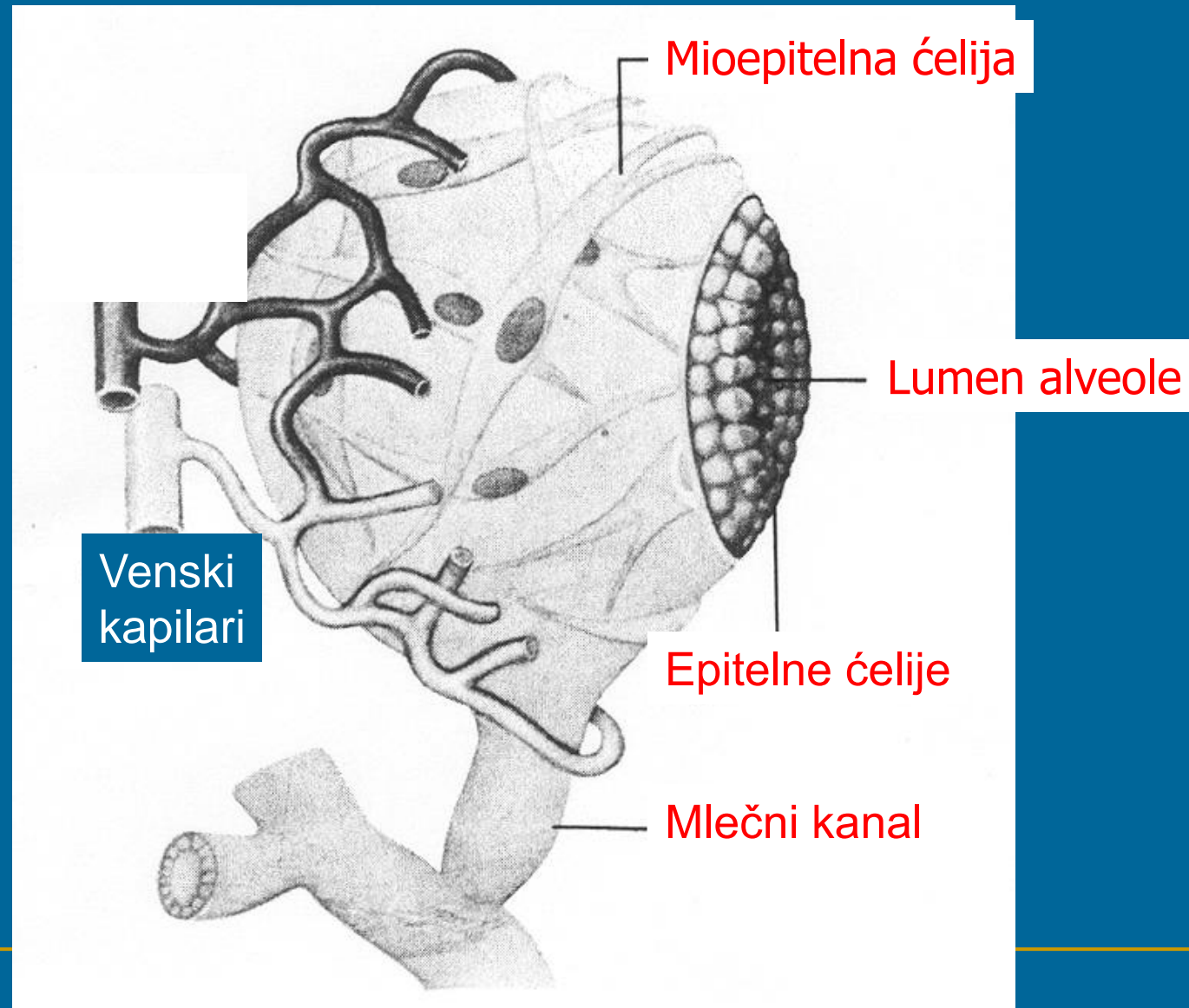
- *Corpus mammae*
- *Papillae mammae*

Tubuloalveolarni sistem

Šematski prikaz alveole

Mikromorfologija

□ Tubuloalveolarni aparat.

- *Ductus papillaris* → pločasti epitel
- Cisterna → sluzokoža sa 2-4 reda ćelija
- Kanalići → višeredni epitel bliže cisterni
jednoredni epitel bliže alveoli
- Alveola → jednoredni epitel prizmatičnih ćelija
sa sekretornom funkcijom

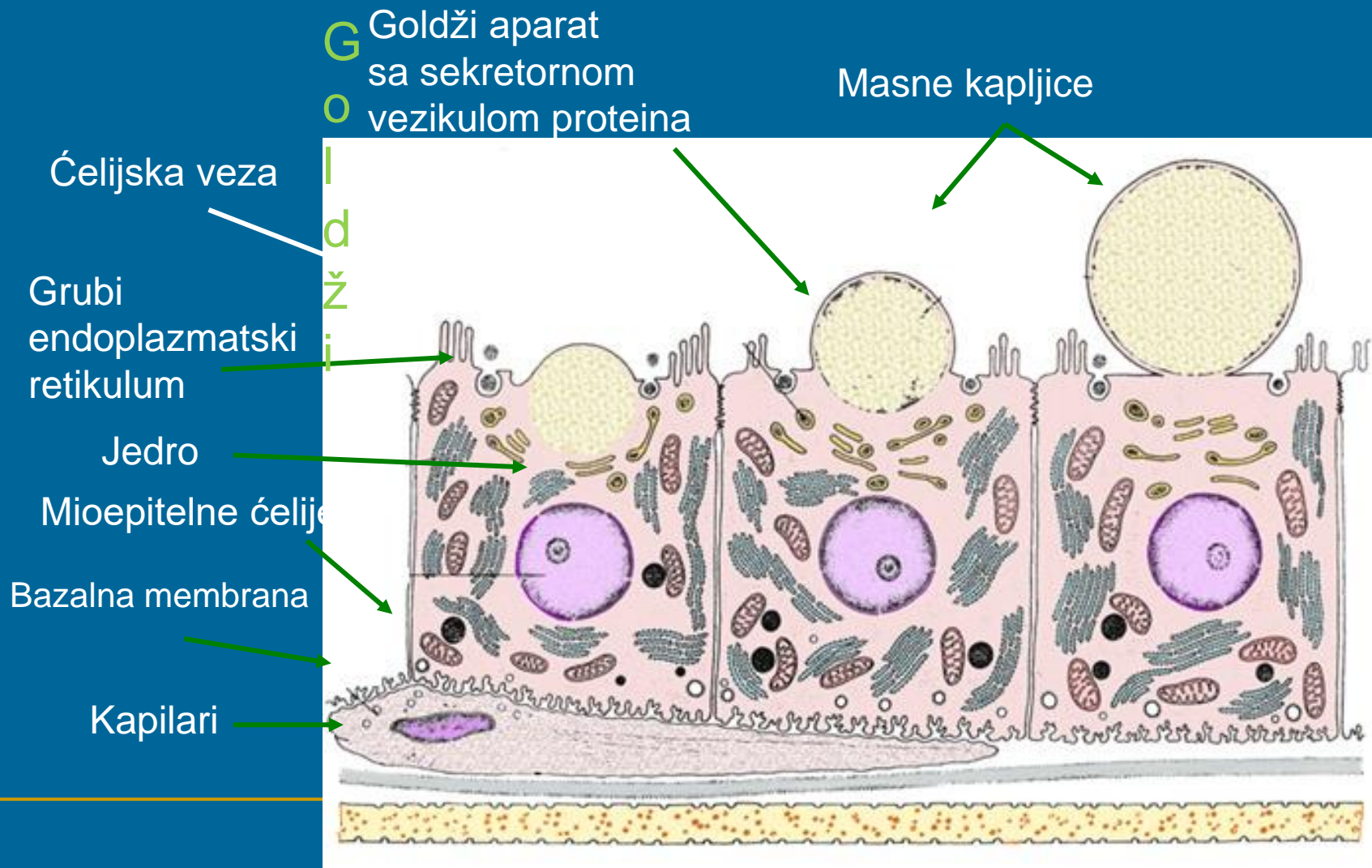
Laktogeneza i laktopoeza

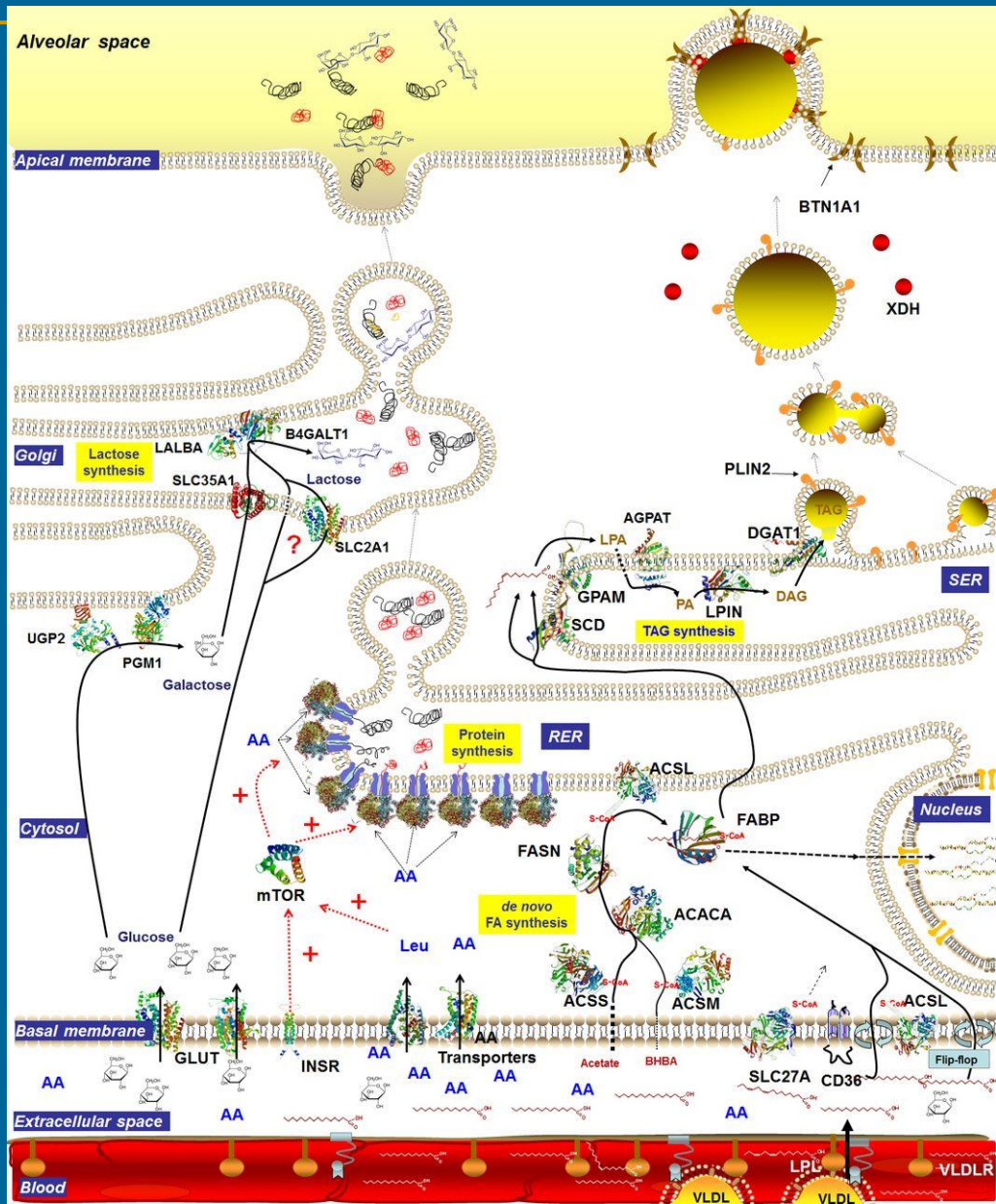
Stvaranje mleka

□ Prekurzori za stvaranje mleka:

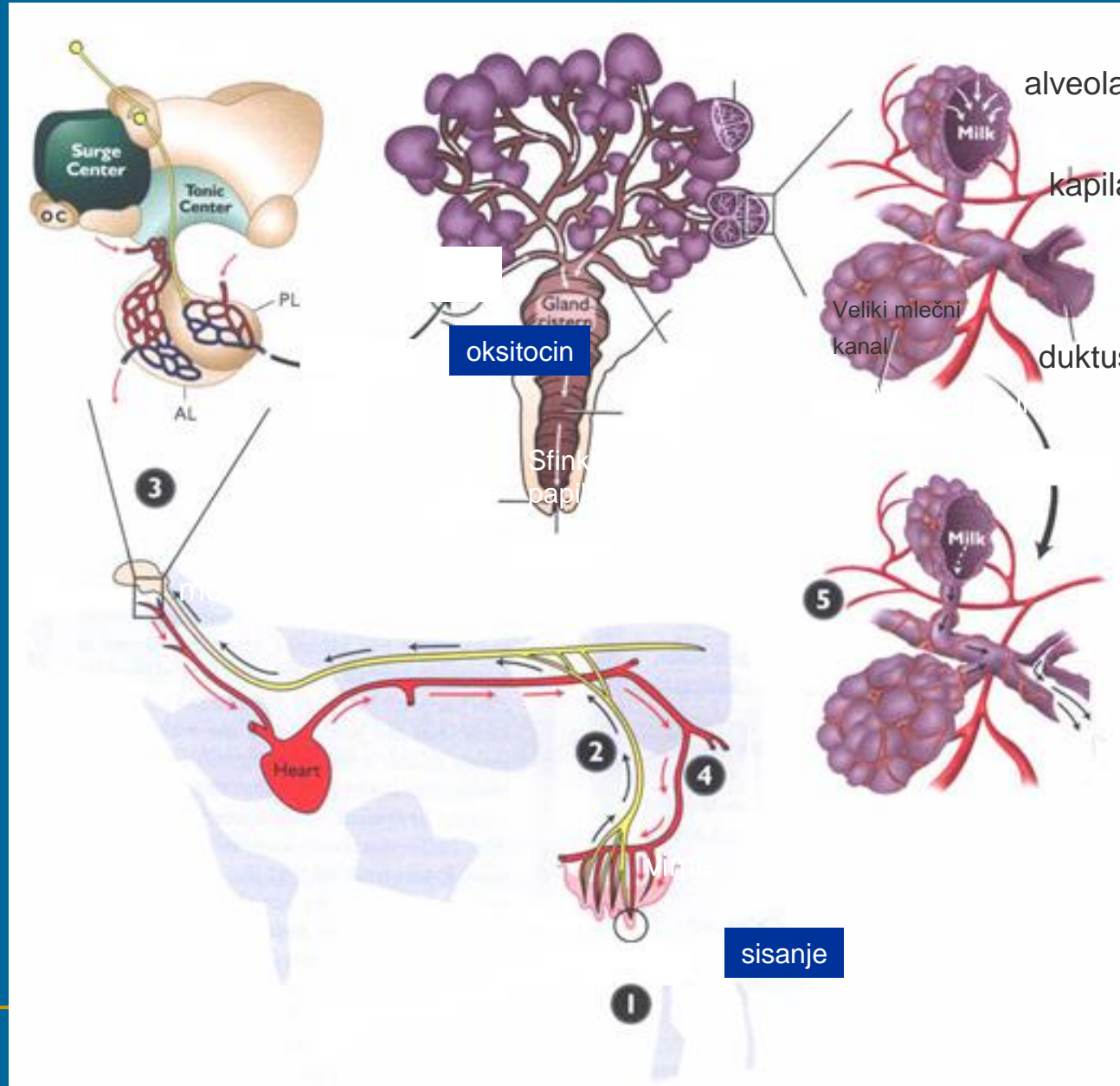
- Za laktozu → glukoza iz krvi
- Za mast → glukoza, acetat, β hidroksibuterna kiselina, TG iz hrane
- Za proteine → aminokiseline iz krvi
deo proteina prelazi iz krvi u mleko.
- Mineralne materije → prelaze iz krvi u mleko
- Vitamini → prelaze iz krvi u mleko

Stvaranje mleka u ćelijama sekretornog epitela

Fiziologija spuštanja mleka

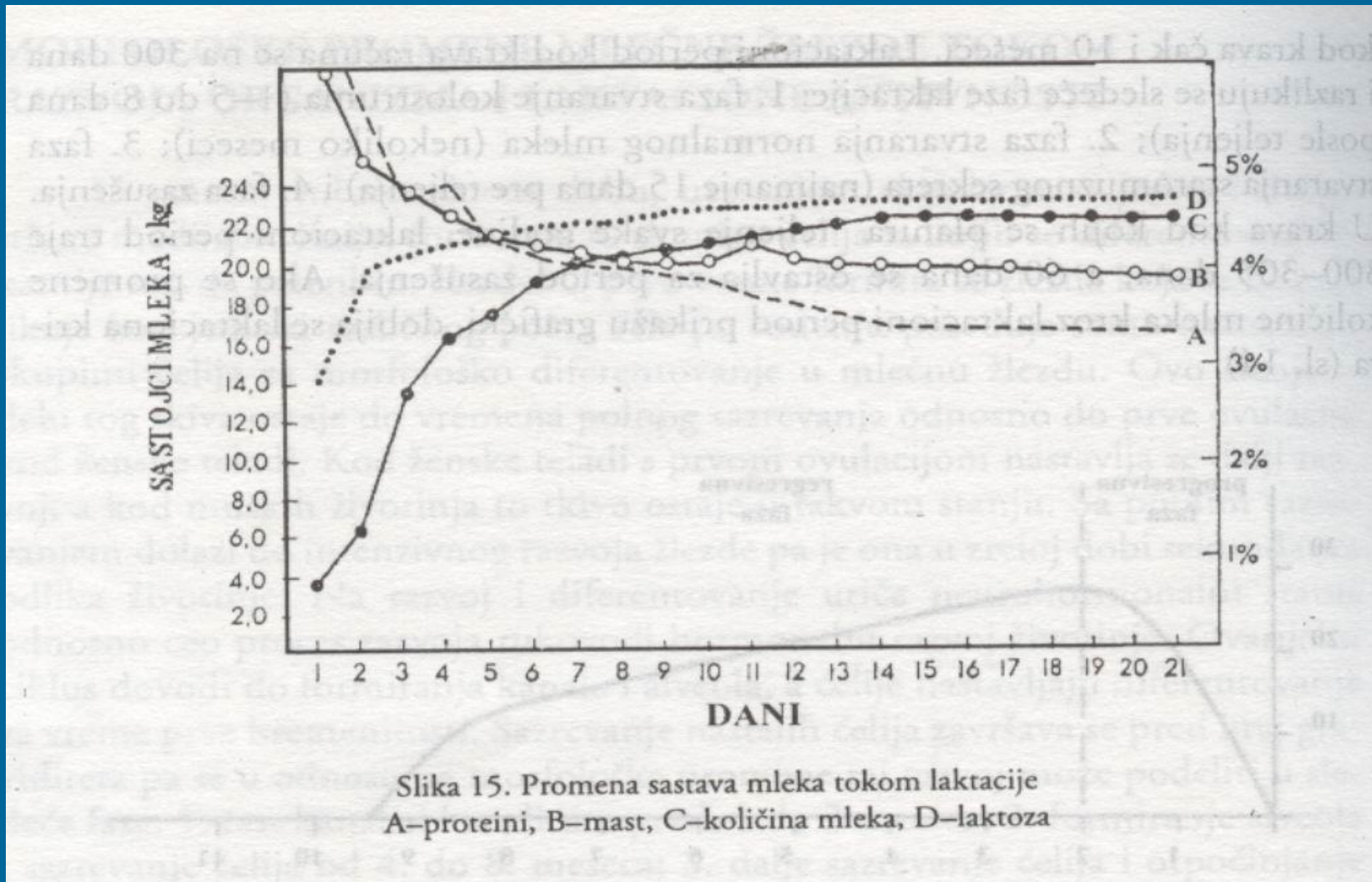

oksitocin

oksitocin

sisanje

Promena sastava mleka tokom laktacije

Sastav kolostruma i sastav mleka

Sastojak	Kolostrum	Mleko
Ukupna suva materija (%)	23.9	12.9
Ukupni proteini (%)	14.0	4.0
Ig (%)	6.0	0.1
JDS 61:1033		

Kolostrum – limfocite, makrofage, neutrofile, odbačene epitelne ćelije, laktoferin

Laktaciona kriva

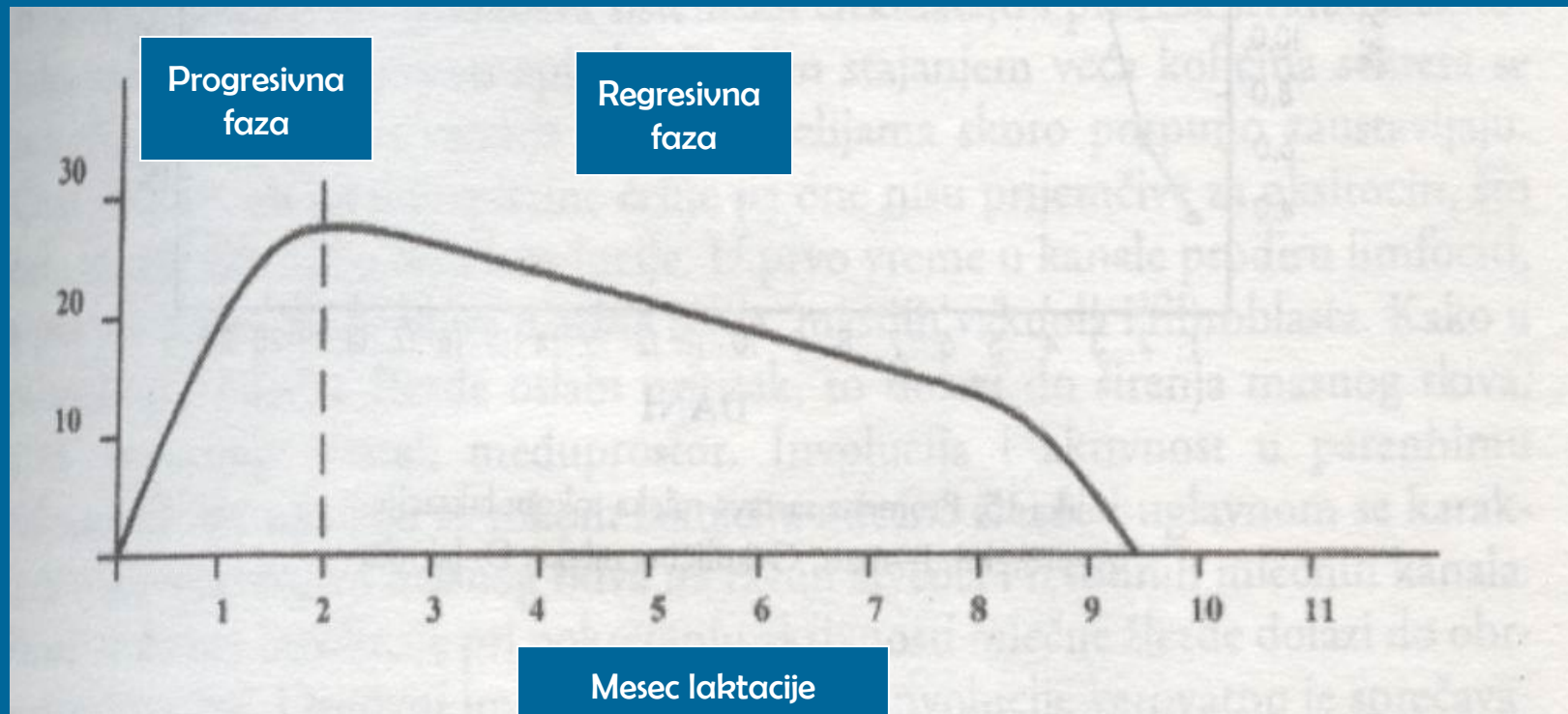

Fig. 5. Electron micrograph from section of mammary tissue from a lactating Holstein cow. Shown is a surprisingly novel profile through a cytoplasmic droplet in the alveolar lumina. $\times 24,500$

R. M. Akers* 1990. Lactation
physiology: a ruminant animal
Perspective. *Protoplasma* 159:96-111